

S T A D I A

HELSINGIN AMMATTIKORKEAKOULU

TAIDE ON AINA POLIITTISTA

Ajatuksia taiteesta ja politiikasta Sergi Belbelin näytelmän Kuolemia valossa

Esittävän taiteen koulutusohjelma
Teatteri-ilmaisun ohjaaja
Opinnäytetyö
16.4.2007

Perttu Hangaslahti

TIIVISTELMÄSIVU

Koulutusohjelma Esittävä taide		Suuntautumisvaihtoehto Teatteri-ilmaisun ohjaaja	
Tekijä Perttu Hangaslahti			
Työn nimi TAIDE ON AINA POLIITTISTA Ajatuksia taiteesta ja politiikasta Sergi Belbelin näytelmän <i>Kuolemia</i> valossa			
Työn ohjaaja/ohjaajat Elina Rainio			
Työn laji Opinnäytetyö	Aika 2007	Numeroidut sivut + liitteiden sivut 34	
<p>TIIVISTELMÄ</p> <p>Tämä opinnäytetyöni käsittelee provokatiivista väittämää: taide on aina poliittista. Kerron työssä omasta taidekäsityksestäni, sekä omasta maailmankatsomuksestani. Kaikessa kirjoittamassani rinnalla kulkee koko työn läpi oma taiteellinen työni, eli tulkintani Sergi Belbelin näytelmästä <i>Kuolemia</i>, jonka ohjasin Helsingin Kellariteatteriin keväällä 2006. Opinnäytetyöni on filosofista pohdintaa siitä, mitä taide on. Se ei näin ollen esitä minkäänlaista kiistämätöntä faktatietoa, vaan lähinnä omia ajatuksiani ja mielipiteitäni. Tämä työ ei käsittele poliittista taidetta, vaan taiteen tekemistä sinänsä poliittisena toimintana.</p> <p>Työni tarkoitus on hahmottaa omaa taidekäsitystäni kokemusteni, sekä lähdekirjallisuuden pohjalta. Taiteellisen työn tekemisen lisäksi ajatteluuni on vaikuttanut Teemu Mäen esseekokoelma <i>Näkyvä Pimeys</i> (2005). Toivon, että tämä työ provosoi ajattelemaan ja keskustelemaan.</p>			
Teos/Esitys/Produktio Opinnäytetyö			
Säilytyspaikka Taideteollisen korkeakoulun kirjasto, Aralis-kirjastokeskus			
Avainsanat Taide, politiikka, filosofia, taidefilosofia			

Degree Programme in Performing Arts		Specialisation Drama Instructor
Author Hangaslahti Perttu		
Title ART IS ALWAYS POLITICAL Thoughts About Art and Politics in the Light of Sergi Belbel's Play <i>To Die (Or Not)</i>		
Tutor(s) Elina Rainio		
Type of Work Final Project	Date 15. April , 2007	Number of pages (report + appendices) 34
<p>ABSTRACT</p> <p>This final project deals with a provocative thesis: art is always political. In this project, I will discuss my own idea of what a notion art means and my own outlook on life. Within everything I write throughout the whole project, I look at things through my own work of art: my own version of Sergi Belbel's play <i>To Die (Or Not)</i> as I directed it in Kellariteatteri of Helsinki during the spring 2006. My final project is philosophical speculation about what art is, and as such it does not include any factual knowledge. This project does not deal with political art – its view is that art is political already as an activity itself.</p> <p>The meaning of my project was to clarify my own outlook on art through my own experiences and literature. Very big influence in my work, beside doing my own work of art, was given by Teemu Mäki in his collection of essays <i>Darkness Visible</i> (2005). I hope that this project provokes new thoughts and discussions.</p>		
Work / Performance / Project Final projects		
Place of Storage Aralis Library and Information Center, Helsinki		
Keywords Art, politics, philosophy, art philosophy		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	MITÄ TAIDE ON?.....	2
2.1	Merkityksellisuuden vaatimus	3
2.2	Taiteen ja viihteen erosta.....	5
2.3	Sisältökeskeinen taidekäsitykseni.....	8
3	ARVOISTA JA MAAILMANKATSOMUKSESTA	9
3.1	Elämästä ja kuolemasta	11
3.2	Myönnytyksiä ja vasta-argumentteja muille uskonnoille.....	13
4	SERGI BELBELIN NÄYTELMÄ <i>KUOLEMIA LÖYTYY</i>	14
4.1	Näytelmän tulkintaa.....	15
4.2	Kuolemia-produktion prosessista	18
5	TAITEEN POLIITTISUUDESTA	21
5.1	Taide on aina poliittista	23
5.2	Miksi <i>Kuolemia</i> on poliittinen teos?.....	25
6	POHDINTA.....	28
	LÄHTEET	34

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössäni käsittelen vaikeita filosofisia kysymyksiä taiteesta. Lähestyn aihetta oman taiteellisen työn, eli Helsingin Kellariteatteriin ohjaamani, ja Sergi Belbelin kirjoittaman, näytelmän *Kuolemia* kautta. Näytelmän ensi-ilta oli keskiviikkona 24.05.2006 ja sitä esitettiin kaikenkaikkiaan yhdeksän kertaa. Harjoitusjakso oli lyhyt, vain kahden kuukauden pituinen, mutta harjoituksia pidettiin lähes joka päivä. Työskentely oli erittäin intensiivistä. Työryhmään kuului minun lisäksi 12 näyttelijää, puvustaja, lavastaja, tuottajat ja äänisuunnittelija. Kyseessä oli esikoisohjaukseni.

Pääteesi opinnäytetyössäni on tarkoituksellisenkin provokatiivinen. Väitän että nyky-yhteiskunnassamme taiteen tekeminen on aina poliittista. Jotta asian voi hyväksyä, pitää omaksua samanlainen tai samankaltainen näkemys taiteesta ja politiikasta, kuin minulla on. Kaikki eivät väittämäni voi hyväksyä, mutta hekin pystyvät kuitenkin ymmärtämään sen lukemalla tämän työn – siihen ainakin pyrin. Tämän vuoksi käyn läpi oman näkemykseni siitä, mitä taide on ja toisaalta myös siitä, mitä politiikka on minun mielestäni. Kaikessa tässä rinnalla kulkee koko tämän työn läpi oma taiteellinen työni, eli Kellariteatteriin ohjaamani näytelmä.

Muistutan vielä lukijaani siitä, että tämä opinnäytetyöni on lähinnä filosofista pohdintaa, eli omia näkemyksiäni ja ajatuksiani, joihin erittäin suuresti on vaikuttanut Teemu Mäen esseekokoelma *Näkyvä Pimeys* (2005), Sergi Belbelin näytelmä *Kuolemia* (1995, suom. Timo Laiho), sekä oma tulkintani tästä näytelmätekstistä Helsingin Kellariteatterissa

keväällä 2006. Mitään sanomaani ei pitäisi, eikä saa ottaa faktana, vaan pyrkimykseni on ennemminkin provosoida ajattelua ja keskustelua. Kaikki lukemasi on siis vain sitä, miten asiat minun mielestäni ovat. Toisaalta tämä työ kertoo myös siitä mikä minut pakottaa tekemään tätä työtä. Tämä on minun manifestini.

2 MITÄ TAIDE ON?

Taiteen katsotaan syntyneen *homo sapiensin* synnyn myötä, sillä n. 50 000 vuotta sitten, ilmeisesti viimeisen jääkauden takia, hävinnyt *Neanderthalin ihminen* ei tietävästi ole luonut taidetta. (Christiansson 1971, 37) Taiteen merkityksen muuttumisesta ihmiskunnan historian aikana kertoo paljon se, että esihistoriallinen taide oli puhtaasti maagista – taiteella yritettiin loihtia positiivisia asioita, kuten esimerkiksi metsästysonnea, tulevaisuuteen. Tämä oli taiteen ensimmäinen tehtävä. Tässä yhteydessä on kuitenkin hyvä muistaa, että taide käsitteenä on hyvin tuore etenkin tässä mittakaavassa. Tuon ajan taiteilijalle esim. luolamaalausten luominen ei siis ollut taiteen tekemistä, vaan nimenomaan loihtimista. Me nykyihmiset vasta olemme määritelleet nämä esihistorialliset teokset taideteoksiksi.

Itse katson taiteen todellisen synnyn tapahtuneen antiikin Kreikassa, missä ryhdyttiin n. 600 l. eaa. kehittämään aakkosia, mikä puolestaan johti luku – ja kirjoitustaidon kehittymiseen. Vasta tällöin abstrakti ajattelu mahdollistui ja vaikutukset tieteeseen, sekä myös taiteeseen olivat huomattavat. Vasta 500-l. eaa tapahtui ns. *älyn vallankumous*, mihin liittyen ihmisjärki vapautui mm. taikauksesta ja demokraattinen hallitusmuoto kehittyi. ”400-luvulta eKr. taiteen voidaan sanoa olleen yhtä itsenäisen hengenelämän alan kuin filosofian, historiankirjoituksen tai luonnontieteiden. Sitä harjoitettiin käytännön tarpeista erillään ja siihen sisältyviä teoreettisia mahdollisuuksia kehittäen.” (Schildt 1971, 19) Vieläkään ei tosin puhuttu *taiteesta*, vaan pitkään kysymys oli *taidosta*. Itse kuitenkin katson taiteen, sellaisena kuin minä sen käsitan, syntyneen näihin aikoihin, kun se sai loihtimista ja jumalien tai kuninkaiden ylistämistä suuremman merkityksen. Tästä eteenpäin alkoi myös taiteen kehittyminen kohti sitä pistettä, jossa tänään ollaan.

Kysymykseen siitä mitä taide on, on vastausta etsitty vuosikausia, mutta mitään faktaksi käyvää vastausta tähän kysymykseen tuskin koskaan voidaan esittää. Yksi syy tälle on taiteen tarkoituksen ja olemuksen vaihtelu eri aikakausina. Toinen syy on ihmisten eriävät mielipiteet: toiset pitävät esim. esteettisiä asioita riittävänä perusteena määritellään jonkin teoksen taiteeksi, toiset sisällöllisiä ja toisaalta joillekin ylipäättään riittää se, että joku henkilö on määritellyt esillä olevan esineen taide-esineeksi. Tässä yksi taiteen määritelmä: ”Melko löyhin perustein samaan kategoriaan kuuluvia, keinotekoisesti valmistettuja esineitä on historiallisten olosuhteiden perusteella alettu kutsua taideteoksiksi, ja niitä on alettu käyttää alinomaa muuttuvalla, mutta jokaiselle aikakaudelle jossain määrin yhtenäisellä tavalla.” (Schildt 1971, 33) Tällainen toteamus lienee ainoa mahdollinen kiistaton taiteen määritelmä löyhyytensä ja mitään sanomattomuutensa takia, mutta toisaalta voin myös todeta, että jonkin teoksen taidearvoa pohdittaessa tällaisella määritelmällä tekee yhtä paljon, kuin laskuvarjolla merihädässä.

2.1 Merkityksellisyyden vaatimus

Pitkään kysymystä mitä taide on, yritettiin ratkaista esteettisestä näkökulmasta. Näin ollen estetiikkaa itsessään on yritetty useaan otteeseen määritellä, mutta myöskään estetiikalle ja kysymykselle mitä kauneus on ei voida antaa faktuaalista objektiivista selitystä. Tämä liittyy vahvasti siihen, että kauneus on aina subjektiivinen kokemus, makuasia. Absoluuttista kaunista ei siis ole, sillä ”kauneus on katsojan silmässä”. Näin ollen myöskään kauneus ja esteettisyys ei missään tapauksessa riitä taiteen määritelmäksi. Leo Tolstoi kertoo kirjassaan ”Mitä on taide?” (s. 70) saksalaisen filosofi ja taidehistorioitsija Johannes Immanuel Volkeltin asettaneen kirjassaan ”Nykyestetiikan kysymyksiä” (1895) taiteelle *merkityksellisyyden vaatimuksen*. Mielestäni tässä ollaan päästy asian ytimeen. Tämä ajatus on mukana niin Leo Tolstoin pohdinnoissa, kuin myös Teemu Mäen esseekokoelmassa ”Näkyvä pimeys” (2005) ja tätä myöten myös omissa pohdinnoissani. ”Taiteen ensimmäinen, tärkein tehtävä on pyrkiä syvällisyyteen, eli yritys kokonaisvaltaisesti pohtia vaikeimpia filosofisia ongelmia --” (Mäki 2005, 97) Jotta siis teos voidaan määritellä taideteokseksi, on mielestäni ensimmäinen ja tärkein vaatimus se, että teoksella on jokin syvempi merkitys, kuin pelkkä esteettisen nautinnon tuottaminen.

Jos näin ei ole jää taide pelkäksi kulinaristisiin nautintoihin verrattavaksi ajanvietteeksi. Itse koen, että taiteella täytyy olla tätä suurempi tarkoitus.

”Kun katsojat, kuulijat vain saavat tartunnan samasta tunteesta, jonka tekijä on kokenut, niin se juuri on taidetta.” (Tolstoi 2000, 79) Leo Tolstoin mielestä tämä vaadittu merkitys on siis tunne: hän näkee taidehistorian koko ihmiskunnan aikojen saatossa kokemien tunteiden kirjona, josta voimme saada tietoomme kaiken mitä on tunnettu, samoin kuin sanat ovat tuoneet tietoomme lähes kaiken mitä on ajateltu. Tämän ajattelutavan ongelma on kuitenkin ilmeinen: taideteosten tulkinnat ovat aina henkilökohtaisia. Tietenkin näihin tulkintoihin vaikuttaa myös vallitseva yhteiskunta ja keskeinen maailmankatsomus ym. ihmisen ajatteluun suuresti vaikuttavat tekijät, mutta viimekädessä jokaisen taideteoksen kokee yksilö, ja näin ollen jokainen tulkinta ja tunne on erilainen. Kaikki taidekokemukset ovat siis subjektiivisia, eli ts. sama teos koetaan lähes yhtä monella erilaisella tavalla, kun teoksella on kokijoita. Näin ollen voin todeta, ettei taide ole välitöntä kommunikaatiota, niin tunteiden kuin sanojenkaan tasolla. Tolstoille myönnytyksenä voin sanoa hänen olevan kuitenkin oikeassa siinä, että varmasti myös jokaiselle aikakaudelle ominaisia ja jokaisen tekijän kokemia tunteita on nähtävissä heidän teoksistaan.

Ne teokset, joita minä arvostan eniten taideteoksina ovat moninäkökulmaisia ja syvällisiä, ajatuksia ja keskustelua herättäviä teoksia. Tällaiset teokset käsittelevät väistämättä vaikeita filosofisia kysymyksiä: arvo – ja moraalikysymyksiä, kysymyksiä elämästä ja kuolemasta yms. Samalla nämä teokset etsivät vastauksia näihin kysymyksiin liittyviin ongelmiin ja esittävät lisäkysymyksiä. Taide on siis sanoihin rajoittumatonta filosofista pohdintaa - jokainen taideteos ilmentää jollain tavalla tekijänsä maailmankatsomusta. Taideteokset sisältävät aina tekijöidensä mielipiteitä ja näkemyksiä myös vallitsevasta yhteiskunnasta. Taide toimii oikeastaan yhteiskunnan peilinä, sillä sieltä käsiteltävät asiat ammennetaan. Taiteen tehtävä ei kuitenkaan missään nimessä ole olla propagandaa. Se ei pyri tartuttamaan yhtä yksipuolista näkemystä vastaanottajaansa. Se ei myöskään tarjoa valmiita vastauksia ja valmiiksi pureskeltuja ajatuksia, vaan se pyrkii herättämään kokijoissaan omaa ajattelua ja keskustelua.

Mielestäni jokaisessa taideteoksessa sisältö on kaikista tärkein asia. Se miten minä kokijana luen teoksen sisällön, sekä se miten tekijä itse teoksensa näkee. Tietenkin taiteessa myös

teoksen ulkoinen ilme, kiinnostavuus ja viihdyttävyys ovat tärkeitä asioita. Hyvä taideteos on mielestäni aina samalla sekä viihdyttävä, että syvällinen. Vaikka taide käsittelee usein raskaita ja vaikeasti kohdattavia asioita, ei kaiken taiteen ole tarkoitus olla ahdistavaa ja vaikeasti lähestyttävää. Mielestäni voidaan jopa sanoa, että taiteen on tarkoitus käsitellä kiinnostavalla tavalla vaikeita kysymyksiä, eli herättää kiinnostusta näitä kysymyksiä kohtaan. *Taito* on siis edelleenkin tärkeä asia, mutta jotta taidon osoitus on taidetta, on sisältö erittäin suuressa roolissa. Tarkasteltaessa kysymyksiä taiteesta, eli mitä se on, miksi sitä tehdään, on hyvä tarkastella myös taiteen ja viihteen välistä eroa.

2.2 Taiteen ja viihteen eroista

Erialaisten esitysten, teosten, ohjelmien, kirjojen, runojen, musiikin ym. tarjonta on tänäpäivänä uskomattomissa lukemissa. Osasyynä tähän on tietenkin kapitalistinen ”öky-yhteiskuntamme”, jossa kaikkea on ylitarjontaa. Oma taidenäkemykseni ei kuitenkaan suostu hyväksymään taiteeksi kaikkea sitä taiteen näköistä roskaa, mitä yhteiskunnassamme tuotetaan lähinnä euron kiilto silmissä. Seuraavaksi hieman ajatuksia taiteen ja viihteen eroista.

Myönsin juuri edellisessä kappaleessa, että myös taiteessa viihdyttävyys on erittäin tärkeä asia. Taide ja viihde eroavat tästä huolimatta toisistaan huomattavasti. Ensimmäinen lähtökohta tähän erotteluun on huomioida se, että asiaa pitää lähestyä teoskohtaisesti, eikä genre-kohtaisesti. Samalla tekijällä ja samassa genressä voi olla sekä viihde-, että taideteoksia. Genre-kohtaisesti ajateltuna esimerkiksi ooppera mielletään yleensä aina taiteenlajiksi, kun taas rap-musiikkia pidetään viihteen muotona. Oma henkilökohtainen mielipiteeni on kuitenkin, että suurin osa esitettävistä oopperoista on sisällöltään yhtä mielenkiintoista, kuin *Kauniit ja Rohkeat* -tv-sarjan jakso ”Sopivaa erosyytökö vain odotitkin, kriisisänkimies?” Rap-musiikin saralla puolestaan on useita syvällistä ja kiinnostavaa lyriikkaa kirjoittavia artisteja, joiden kappaleet ovat mielestäni väistämättä taideteoksia. Vaikka ooppera ja rap-musiikki ovatkin aikalailla ääriesimerkkejä, voin kuitenkin mielestäni järkevästi todeta mm. tähän vertaukseen vedoten, että teoksia ei voida erotella taiteeksi tai viihteksi genreihin sokeasti turvautuen.

Jos ero ei ole genre-kohtainen, niin kuinka erotella teoksia? Hyvä lähtökohta on tarkastella teoksen tekijän motiiveja. Yhteiskuntamme totutusta mallista poiketen on taidetta tehtäessä tekijällä aina pääasiana itse työn tulos – taiteessa siis pyritään mahdollisimman hyvään teokseen. Viihteessä puolestaan keskitytään mahdollisimman myyvän teoksen tekemiseen, jolloin itse teos jää toissijaiseksi. En tarkoita tällä sitä, että viihdettä tehtäessä teoksen laadulla ei olisi mitään merkitystä, vaan enemmänkin sitä, että viihteessä pyritään hyvään teokseen vain siinä määrin, että hyvä teos yleensä myös myy paremmin; aina ei edes ole näin ja tällöin ei ole viihteen maailmassa synty tehdä huonoa teosta. Myyntiluvut ovat aina etusijalla.

Taiteilijalle teos on aina keskiö, jopa siinä määrin, että hän tekisi työnsä vaikka ilmaiseksi. En tarkoita tällä kuitenkaan sitä, että taiteilijoiden pitäisi elää rahattomina tai että ”tositaiteilija” ei ota työstään lainkaan maksua, vaan että taidetta tehtäessä teos on tekijälleen aina niin tärkeä, että hän viime kädessä toteuttaisi sen, vaikkei siitä mitään maksettaisikaan. Taiteen tekeminen työnä eroaa näin kaikesta muusta kapitalistisessa yhteiskunnassamme tehtävästä työstä: kaikilla muilla aloilla tuotanto keskittyy mahdollisimman myyviin tuotteisiin ja työn tekemisen päämotiivina on taloudellinen tuotto. Ainoastaan taiteilijan ammatissa tekijän päämotiivi on mahdollisimman hyvä tuote. Tästä saatava taloudellinen hyöty on sivuasias, joskin merkittävä sellainen. Tietenkin olen itse sitä mieltä, että taiteilijoiden pitäisi ansaita leipänsä työtään tekemällä, eli taidetta tulisi tukea enemmän.

Jos taiteen tarkoituksiksi, tai ainakin yhdeksi niistä, on määritelty pyrkimys syvälliseen filosofiseen pohdintaan, on järkevää kysyä myös, että mikä on viihteen pyrkimys taloudellisen tuoton lisäksi. Viihteen on tarkoitus olla kivaa ja helppoa. Sen täytyy olla sellaista johon on mukava uppoutua raskaan työpäivän jälkeen. Sen pitää temmata mukaansa ja saada meidät hetkeksi unohtamaan arjen huolet ja stressi. Viihteen aihepiiri ei saa olla raskas ja ajattelua herättävä, vaan ennemminkin kevyt ja ajattelua turruttava. Viihdeteoksien aihepiirien ja mahdollisten sanomien pitää olla myös sellaisia, että ne jakavat mahdollisimman vähän mielipiteitä, eli ts. viihdeteokset eivät koskaan sano mitään merkittävää. Viihde on kuin särkylääke: se turruttaa, mutta ei vaikuta pahan olon tai kivun oikeaan aiheuttajaan parantavasti. Olo paranee väliaikaisesti, mutta jossain vaiheessa kipu palaa takaisin, mahdollisesti suurempana. Taide tässä vertauksessa on taas se tekijä, joka

todellisuudessa voi vaikuttaa kivun aiheuttajaan. Se saattaa olla hidas ja raskas hoito, ja sen kestämiseen tarvitaan varmasti paljon myös särkylääkettä, mutta lopulta se auttaa ja saattaa jopa parantaa kivun pysyvästi.

Loppujen lopuksi taidekokemus on kuitenkin aina subjektiivinen. Syvällinen ja taiteellinen teos ei usealle katsojalle välttämättä avaudu ollenkaan. Tähän syynä on usein se, että ihmiset näkevät vaikeat ja syvälliset taideteokset arvoituksina ja keskittyvät lähinnä miettimään että mitä taiteilija on teoksellaan tarkoittanut, vaikka todellisuudessa heidän pitäisi keskittyä siihen, mitä he itse kokevat teosta katsellessaan. Toisaalta joku katsoja voi pitää syvällisintäkin taideteosta kepeänä viihteenä ja toisaalta taas joku voi huomata, että eskapistinen viihdeteos onkin yllättäen erittäinkin syvällinen ja taiteellinen, jopa sellaisissakin tapauksissa, kun tekijät ovat keskittyneet pelkästään myyvän teoksen luomiseen. Subjektiivinen näkemys taiteesta sanoo siis, että melkein mikä tahansa teos on kokijastaan riippuen joko taidetta tai viihdettä riippuen siitä, miten kokija teoksen kokee. Oma näkemykseni kuitenkin poikkeaa tästä siinä määrin, että jos taiteilija teosta tehdessään keskittyy itse teoksen tekemiseen, tekee siitä juuri sen näköisen ja sisällöltään sellaisen, kuin itse haluaa ja ennen kaikkea ilmentää teoksessa omaa maailmankatsomustaan ja arvojaan, on ainakin yksi henkilö kokenut jo teoksen taiteellisesti ja tällöin teos on mielestäni taideteos. Mielestäni on myöskin perusteltua sanoa, että tällaisessa tapauksessa on todennäköisempää, että ihmiset kokevat teoksen herättävänä taiteena, tai eivät ymmärrä sitä ollenkaan, kuin että se koetaan eskapistisena viihteenä.

Pääsääntöisesti taide on ajattelua herättävää ja viihde on ajattelua turruttavaa. Taide avaa sinun silmäsi, viihde saa sinut unohtamaan. Viihde on eskapismia eli todellisuudelta pakoilua. Taide puolestaan pakottaa kohtaamaan todellisuuden. Ei siis mikään ihme, että taiteen pariin on vaikeampi mennä. Itsekin myönnän kuluttuvani viihdettä huomattavasti enemmän, kuin taidetta, eikä tarkoitukseni todellakaan ole sanoa, että viihdettä ei pitäisi ollenkaan tehdä. Eikä sekään, että viihdettä ainoastaan tehdään euronkiilto silmissä ole mikään kiistämätön fakta, sillä kyllähän meiltä suomestakin löytyy Marco Bjurströmin kaltaisia tekijöitä, joiden voisi jopa kuvitella jakavan ”naminamia” kansalle päätarkoituksenaan, pitäen siitä saatavaa tuottoa toissijaisena.

Ei kaiken esitettävän tarvitse olla aina silmiä avaavaa ja ajatuksia herättävää, ja jos näin olisi vähentyisi taiteen arvo huomattavasti. Olen kuitenkin sitä mieltä, että kokemani taide-elämykset ovat olleet vähäisestä määrästäan huolimatta elämäni kannalta huomattavasti arvokkaampia, kuin kaikki kokemani viihde-elämykset yhteensä. Viihdeteokset tuntuvat sen hetken, jonka niiden parissa viettää, taideteokset puolestaan saattavat tuntua vielä vuosienkin päästä, tai jopa koko elämän.

2.3 Sisältökeskeinen taidekäsitykseni

Taide kuuluu tietenkin kaikille, mutta näen kuitenkin asian niin, että vaikeista kysymyksistä kiinnostuneet, ajattelevat ja syvälliset ihmiset saavat taiteesta irti enemmän, kuin ihmiset jotka ovat tottuneet ajattelemaan pinnallisesti. Tässä on yksi pääero minun ja Leo Tolstoin taideajattelun välillä. Leo Tolstoin yksi pääajatus kirjassaan ”Mitä on taide?” on, että taiteen pitäisi olla kaiken kansan ymmärrettävää ja näin ollen hän pitääkin ihmisille käsittämätöntä taidetta ”kieroutuneena”. Ihmisillä hän tarkoittaa tässä yhteydessä kansan enemmistöä. Tolstoi koki siis, että taiteen arvo vähenee jos sitä ymmärtää vain marginaalinen älymystö, eli ts. taiteen pitäisi olla helposti ymmärrettävää koko kansan taidetta, jotta se saavuttaisi todellisen arvonsa.

Ymmärrän tämän ajatuksen täysin, mutta olen erimieltä. Otetaan vertailuun esimerkiksi kaikelle kansalle ymmärrettävä eskapistinen viihde-elokuva ja taiteellinen teatteriesitys Helsingin Kellariteatterissa. Elokuva käsittelee kevyitä teemoja helposti ymmärrettävällä tavalla ja koukuttaa katsojan juonen käänteillä ja efekteillä. Miljoona ihmistä näkee tämän teoksen. Kellariteatterin esitys käsittelee vaikeita ja rankkoja teemoja mielenkiintoisella ja syvällisellä tavalla ja koukuttaa osin myös katsojan juonen käänteillä ja tehokeinoilla. Elokuvan miljoona katsojaa saavat löyhän eskapistisen kokemuksen, joka auttaa heitä unohtamaan hetkeksi arjen murheet. Kellariteatterin kolmesta sadasta katsojasta suurin osa kokee esityksen myöskin lähinnä eskapistisesti, osa kokee esityksen ajanhukaksi koska ei ymmärrä teosta lainkaan ja pieni marginaali ryhmä kokee teoksen syvällisesti ja se vaikuttaa heidän ajatteluunsa ja elämäänsä. Väitän, että jos näiden kahden erilaisen kokemuksen summat olisi mahdollista laskea yhteen, niin voimakkaampi olisi yhteenlaskettuna näiden muutaman teatteriesityksen syvällisesti kokeneen ihmisen

kokemus, kuin näiden miljoonan elokuvan nähneen ihmisen löyhät kokemukset. Mielestäni jo yhden ihmisen voimakas ja herättävä kokemus on tärkeämpi ja suurempi asia, kuin miljoonan ihmisen eskapistinen kokemus. En kuitenkaan väittä tässä yhteydessä että Tolstoi, jos eläisi tänään, väittäisi tällaista viihde-elokuvaa paremmaksi taiteeksi, kuin vertailussa ollutta teatteriesitystä. Tietenkin hänen ajatuksensa ovat sidonnaisia aikakauteen, jota hän eli.

Myönnän, että oma taidekäsitykseni on erittäin sisältökeskeinen – mielestäni sisältö on taideteoksen tärkein osa. En kuitenkaan ole sitä mieltä, että kuka tahansa syvällisesti ajatteleva ihminen pystyy ohjaamaan kiinnostavan teatteriesityksen, jota voitaisiin sanoa taideteokseksi. Taito on taiteessa myös erittäin tärkeä asia, ja juuri tätä taitoa taidekouluissa opetetaan. Syvällisyyden ja halun ilmaista itseään tulee löytyä tekijästä itsestään.

3 ARVOISTA JA MAAILMANKATSOMUKSESTA

Ateismi on maailmankatsomukseni perusta. Se on uskontoni. En usko henkiin, en jumaliin, en satuolentoihin, en kummituksiin, en saatanaan, en magiaan, en kuoleman jälkeiseen elämään, en sieluun, en kohtaloon. Kiteytettynä: en usko mihinkään ylikuonnolliseen voimaan, joka johdattaisi meitä ja joka päättäisi meidän puolestamme asioiden suunnan. Mielestäni sellainen ajattelutapa kuulostaa lähinnä pelokkaalta vastuun siirtämiseltä. En myöskään usko kuoleman jälkeiseen elämään. Ymmärrän tietenkin syyn tällaiselle uskolle: kuolema pelottaa. Pelko puolestaan saa toivomaan ja uskomaan uskomattomia asioita.

Mielestäni on huomattavasti järkevämpää uskoa esim. elämään ulkoavaruudessa, kuin mihinkään jumalaan. On todennäköisempää, että muissa aurinkokunnissa on maapalloa olusuhteiltaan vastaava planeetta, jossa elämän olemassaolon edellytykset on täytetty, kuin että on olemassa ”tuonpuoleinen”, mihin kuolevaiset kuoltuaan siirtyvät nauttimaan ikuisesta rauhasta ja harmoniasta. Silti ihmisiä, jotka uskovat elämään maapallon ulkopuolella pidetään hörhöinä, mutta uskonnollisia ihmisiä normaaleina. Ja kun puhun uskonnollisista ihmisistä en nyt tarkoita niitä, jotka tulevat tyrkyttämään uskoaan, vaan

heitä, jotka vain kaikessa hiljaisuudessa uskovat. Kaikessa yksinkertaisuudessaan: usko jumaliin ja yliluonnolliseen on mielestäni jälkijättöistä ja kivikautista ajattelua. Yksittäisen ihmisen usko on tietenkin hänen asiansa, mutta mielestäni uskonnollinen tapa selittää maailmaa hidastaa kehitystä. Se on ja on aina ollut tiellä, kun yritämme löytää oikeita vastauksia tärkeisiin elämään, kuolemaan ja kehitystä koskeviin kysymyksiin.

Oman uskontoni ydin on usko täydelliseen konkretiaan. Haluan painottaa sanaa *uskonto*, sillä asiat joihin uskon, ovat aivan yhtä huteralla faktuaalisella pohjalla, kuin esim. kristinuskokin. Uskon, että kaikki mitä on olemassa, aina ajattelusta pöydälläsi olevaan leivänpalaan asti, on konkreettista. Ajattelu tapahtuu fyysisesti aivoissa, ei sielussa. Ajattelu on siis fyysistä, konkreettista toimintaa. En myöskään erottele ihmisolentoa ruumiiseen ja sieluun, vaan ihminen on minulle psyykkis-fyysinen olento, jossa sekä ruumis että *sielu*, eli minulle kaiketi sitten *ajattelu*, toimivat vuorovaikutuksessa. Ja kun vuorovaikutus loppuu, eli ts. ruumis kuolee, sammuu myös ajattelu. Tällöin mikään ei vapaudu ja jatka elämäänsä, sillä elämä on loppunut. Ihminen on kuollut. Tämä toimii myös toisinpäin: kun ajattelu sammuu, sammuu myös ruumis. Kumpikaan näistä ei voi jatkaa elämäänsä yksinään, sillä ne ovat toisilleen välttämättömyyksiä. Julmaa mutta totta.

Tämän konkretia-uskon yksi kulmakivi on myös usko kohtalottomuuteen. Minulle on käsittämätöntä ajattelu elämästä jonakin joka kulkee kohti ennalta määrättyjä asioita tai että joku johdattaa meitä täällä eteenpäin. Näkemykseni on, että elämä on loputonta tapahtumien sarjaa, joita ei johdata kukaan ja joilla ei ole ennalta määrättyä päämäärää. Elämä on liikettä, joka on sysätty käyntiin jossakin vaiheessa historian alkumetreillä. Tämä sysääjä, *primus motor*, on ilmeisesti alkuräjähdyks. Tiivistettynä tämä ajatukseni: en näe, että jokin esim. kohtalo ”vetäisi” elämää kohti itseään, vaan elämä on ”tönäisty” liikkeelle. Elämä ei kulje mitään tiettyä, ennalta määrättyä kohti, vaan se mahdollisesti päättyy tai päättyy johonkin sattumanvaraiseen erilaisten tekijöiden saattelemana. Tämä pätee mielestäni niin yksittäisen ihmisen elämään, kuin elämään ylipäätään maailman- tai maailmankaikkeuden laajuisesti katsottuna.

Jokainen pystyy kartoittamaan oman elämänsä tapahtumaketjuja. Tässä esimerkiksi hieman omaani: ”Olen saanut palkallista työtä ohjaajana Espoonlahden teatterista, sillä tämän teatterin hallituksen puheenjohtaja Hanna Mykkänen näki ohjaamani esityksen

Kellariteatterissa ja piti siitä. Kellariteatteriin ohjasin, koska opintoihini kuului ohjata näytelmä ja sattumalta Timo Raidan, Kellariteatterin hallituksen pj:n, kautta minulle avautui mahdollisuus ohjata sinne...” Edeltävää tapahtumaketjua voisi jatkaa vielä vaikka kuinka pitkälle, aina sinne asti kun pääsin kouluun, kun kiinnostuin ensimmäisen kerran teatterista, kun synnyin, kun vanhempani syntyivät jne. Toisaalta sitä voi myös laajentaa tutkimalla niitä tapahtumaketjuja, jotka johtivat esim. siihen, että Hanna Mykkänen päätyi katsomaan ohjaustani Kellariteatteriin tai Timo Raita päätyi kertomaan minulle mahdollisuudesta ohjata sinne. Samalla tavalla, kuin nämä ketjut pätevät meidän henkilökohtaisissa elämässämme, ne pätevät myös historiaa tutkittaessa. Kaikki tapahtuu yksinkertaisen syy-seuraus suhteen voimin.

Uskon siis, että elämä on jonkin voiman, ensimmäisen ”syy” syy-seuraus –suhteessa, käyntiin sysäämä ristiin rastiin menevien ja toisiinsa vaikuttavien tapahtumaketjujen kirjo. Ne eivät mene kohti mitään, vaan ovat ainoastaan sysätty käyntiin. Helpottavaa tässä on ajattelussa mielestäni on se, että näin ajateltuna asioihin voi ja pitää vaikuttaa. Kohtaloajattelussa asiat on määrätty jo ennalta ja jumala-ajattelussa tapahtumia johdattelee suuri ja mahtava maailmankaikkeuden ohjaaja. Omassa ajattelussani asioihin vaikuttamme me omilla valinnoillamme ja tekemisillämme – uusilla aloittamillamme tapahtumaketjuilla. Kaikkia tapahtumia ei tietenkään pysty, eikä pidä pystyä muuttamaan, mutta useimmista asioista vastuussa olemme me, sillä ihminen taitaa olla ainoa eläin joka kykenee harkintaan. Uskontoni pääasia on usko konkreatiaan ja jumalani on syy-seuraus –suhde. Elämälle en myöskään näe mitään sen suurempaa tarkoitusta, kuin elämän itse. Elämä on itse tarkoitus. Sen sijaan kysyisin mielummin, mikä on kuoleman tarkoitus.

3.1 Elämästä ja kuolemasta

Ihmiset ovat aina unelmoineet ikuisesta elämästä ja ikuisen nuoruuden lähteistä. Pintapuolinen ikuisen nuoruuden lähde on tänäpäivänä jo rikkaille löydettykin: plastiikka-kirurgia. Itsekin olisin mielelläni nuori koko elämäni, mutta ikuista elämää en haluaisi. Toisaalta en tahdo kuollakaan. Kuolema on epäilemättä pelottavin asia mitä tiedän. Tässä lienee jokaisen ihmisolennon suurin ja ikuisesti ratkaisematon ristiriita, sillä luulen ettei kukaan, pidemmälle asiaa mietittyään, haluaisi tulla kirotuksi ikuisen elämään, mutta

kukaan ei myöskään halua kuolla. Kaikki me pelkäämme kuollaksemme kuolemaa. Meidän ongelmamme on liian suuri tietoisuus ja näin ollen tietoisuus omasta kuolevaisuudestamme. Tästä syystä minä ymmärrän erittäin hyvin uskon jumaliin ja kohtaloon ym. yliluonnolliseen. Luulen kuitenkin, että päällimmäisenä tässä uskossa on niin suuri toive, jota kuoleman pelko ja oma haavoittuvaisuus siivittää, että se sokaisee ihmisen siltä, mitä hän todella järkensä kautta uskoo ja ehkä jopa tietää.

Kuoleman olemassaolo on kuitenkin ensimmäinen ja tärkein hyvän elämän edellytys. Aivan kuten kipu mahdollistaa nautinnon olemassaolon, mahdollistaa kuoleman olemassaolo elämän arvostamisen ja tätä kautta myös hyvän elämän. Surullista on se, että elämään havahtuakseen ihmisen pitää käydä lähellä kuolemaa. Vasta tällainen tapahtuma saa ihmisen siirtymään pois tv:n äärestä, elämään hetkessä ja nauttimaan elämästä – toisaalta tällainen tapahtuma on myös henkisesti niin raskas, että tuskin kukaan selviää kuitenkaan ilman mielenterveydellisiä ongelmia. En ole psykologi, mutta uskoisin että tällöin tunteet heilahtelevat syvästä masennuksesta suunnattomaan elämän iloon ja takaisin. Olen vahvasti sitä mieltä, että tämän hyvinvointivaltion asukkaat eivät ole hyvin voivia, juuri siitä syystä, että he eivät ole elossa. Yhteiskunta ajaa meitä tähän tilaan omalta osaltaan: työntekijöistä revitään kaikki energia irti yliptkillä ja tehokkailla työpäivillä, jonka jälkeen on vuorossa lasten hoito ym. oman elämän askareet. Tällaisen jälkeen ihminen ei yksinkertaisesti jaksaa muuta, kuin käyttää sen päivästä itselleen kuuluvan ajan rippeen autistisesti tv:tä tuijottaen. Seuraus tästä koko yhteiskuntamallista on näytteillä missä tahansa kuljemmekin. Havaitsemme hyvinvointivaltion ihmismassan: työssä käyvien ihmisten zombie-walk täyttää julkiset tilat ja jaksaa painaa kahvin ja energiajuomien voimalla.

Koska kuolema on pelottavimpia asioita mitä tiedän, olen myös miettinyt asiaa erittäin paljon - usein krapulaisena, kun pelkään jo valmiiksi että sydämeni pysähtyy minä hetkenä hyvänsä. Oloani kuitenkin eniten helpottanut havainto on ollut se, kun ymmärsin kuoleman välttämättömyyden hyvää elämää ajatellen. Elämä ei voi olla hyvää, jos sitä ei arvosta. Ihminen, joka ei arvosta omaa elämäänsä heittää sen hukkaan: hän ei nauti siitä, eikä pyri saavuttamaan omia unelmiaan. Tämän vuoksi ikuinen elämä olisi tuomio ikuiseen onnettomaan hengissä pysymiseen ja loputtomaan määrään samanlaisia päiviä, joille tuomittu ei antaisi mitään arvoa. Ymmärrettyäni, että kuolema on välttämätön hyvän

elämän edellytys opin hyväksymään myös sen, että jossain vaiheessa välttämättä kuolen. Ristiriita on kuitenkin edelleen olemassa, sillä en tahdo suostua tähän, vaikka järki sanookin jo että parempi niin. Jokatapauksessa asian ymmärtäminen ja sen välttämättömyyden näkeminen on auttanut huomattavasti asian käsittelyssä. Tämän asian käsitteleminen on myöskin pikkuhiljaa saanut minut ymmärtämään, että elämä on nyt ja näin ollen koen, että elämäni laatu on paranemaan päin.

3.2 Myönnytyksiä ja vasta-argumentteja muille uskonnoille

Tämä elämäkatsomukseni esittely ei missään nimessä ole kattava, mutta pääkohdat se käsittää. En myöskään väitä, että ajatukseni olisivat kiistattomia ja valmiita julkaistavaksi. Myönnän, että esimerkiksi *primus motor* –ajattelussani voidaan väittää, että tuo ensimmäinen ”syy” syy-seuraus –suhteessa, ”ensimmäinen liikuttaja”, ”elämän käyntiin sysääjä”, on ajatteleva jumala. En voi todistaa tätä vääräksi tai omaa ajattelua oikeaksi. Voin vain kysyä: miksi hakea asialle näin absurdia selitystä?

Myönnän myös, että tapahtumaketju-ajattelussani jumala voidaan vaikkapa sijoittaa näihin elämän käännekohtiin, joissa tapahtumaketjut saavat positiiviset tai negatiiviset suuntansa. Tässä ajattelussa siis jumala on tämä suuri maailmankaikkeuden ohjaaja, joka johdattelee meidän elämäämme ja ohjailee meitä. Tätäkään ajattelutapaa en voi todistaa vääräksi ja monesta varmasti tuntuu järjettömämmältä ajatella, että eläisimme täällä jatkuvassa suunnittelemattomuuden ja kaaoksen tilassa, jossa sattumanvaraiset tapahtumat sattumanvaraisesti vaikuttavat toisiinsa ja muuttavat toisiaan. Uskon kuitenkin, että tähänkin on syytä ihmisen tarve kokea turvaa ja tämä turva täällä arvaamattomien luonnonvoimien keskelä on jumala. Mikä olisikaan suurempi helpotus meille ihmisille, kuin ajatus siitä, että joku ihmismäinen ja ihmismäiseen harkintaan kykenevä olento kontrolloisi ja ohjaisi tätä sekamelskaa.

Nämä ajatukseni elämästä, kuolemasta, olemassaolosta ja maailmankaikkeudesta oli ensisijaisen tärkeää käydä läpi, ennenkuin siirryn kertomaan omasta tulkinnastani Sergi Belbelin näytelmästä *Kuolemia*, jotta ymmärrätte paremmin motiivejani tehdä kyseinen teos.

4 SERGI BELBELIN NÄYTELMÄ *KUOLEMIA LÖYTYY*

Stadian esittävän taiteen linjan pakollisiin opintoihin kuuluu oman ohjauksen tekeminen. Monet mieltävät tämän myös taiteelliseksi opinnäytetyöksi. Ohjaus kuuluu tehdä kolmannella tai neljännellä vuosikurssilla vapaavalintaisten opintojen yhteydessä tai niiden jälkeen. Henkilökohtaisesti hieman pakoilin ohjauksen tekemistä monestakin syystä: olin lähinnä kiinnostunut näyttelemisestä ja epävarma omasta kyvykkyydestäni näin vastuullisen tehtävän suorittajana. Tämän lisäksi jo pitkien etsintöjen tuloksena olin tullut siihen tulokseen, etten löydä mitään tarpeeksi kiinnostavaa valmista näytelmätekstiä. Kriteerini olivat tiukat esikoisohjaustani varten: halusin löytää näytelmätekstin joka jo ensimmäisellä lukukerralla tuntuisi oikealta. Näytelmätekstin tematiikan piti olla minua erityisesti kiinnostava ja sen tuli käsitellä sitä niin mielenkiintoisella tavalla, että heti lukiessani koen tekstin kuin omakseni. Tässä vaiheessa joku saattaa miettiä, että miksen kirjoittanut tekstiä itse. Vastaus on yksinkertainen: olen laiska ja saamaton. Olin päättänyt tehdä ohjaukseni keväällä 2006, mutta vielä tammikuussakaan minulla ei ollut tekstistä tai edes tilasta minkäänlaista käsitystä.

Lupauduin joulukuussa 2005 näyttelijäksi Maiju Erosen produktion ”Sudenmorsian”. Näytelmässä oli mukana myös Timo Raita, Kellariteatterin hallituksen puheenjohtaja. Jossain vaiheessa harjoitusten lomassa Timo kertoi minulle, että heillä olisi vielä kevään ensi-ilta tyhjillään ja kyseli, että olenko mahdollisesti tehnyt jo oman ohjaukseni. Tämän keskustelun lopputuloksena päädyimme siihen, että jätän oman ohjaussuunnitelmani Kellariteatterille käsiteltäväksi. Aikaa minulla oli n. kuukausi. Tässä vaiheessa aloin hätäisesti haalia näytelmiä ja lukea niitä läpi. Soittelin tutuille ja pyysin heiltä vinkkejä hyvistä näytelmäteksteistä; joitakin tekstejä valitsin jopa pelkän nimen perusteella, mutta syystä tai toisesta mikään ei tuntunut tarpeeksi kiinnostavalta. Hyviä tekstejä tietenkin löysin, mutta esikoisohjausta tehdessään haluaa löytää tekstin joka räjäyttää tajunnan jo pelkästään luettuna. Tai sellaisen minä halusin löytää. Aloin olla jo hieman epätoivoinen ja olin päätymässä kompromissiin erään kiinnostavahkon näytelmän kanssa.

Laitoin tuona keväänä hakupaperit Teatterikorkeakoulun näyttelijäpuolelle, sillä näyttelijäntyö oli tähän asti ollut teatterialan intresseistäni ehdoton ykkönen. Ennakkotehtäviin kuului valmistaa esitys valmiiksi annetusta monologista Sergi Belbelin näytelmästä ”Kuolemia”. Monologit olivat niin mielenkiintoisia että päätin lukea koko näytelmän. Lukukokemukseni oli mieletön. Näytelmä ei pelkästään käsitellyt teemoja, joita pidän tärkeinä ja kiinnostavina, vaan se ilmensi uskomattomalla tavalla koko maailmankatsomustani. Ensimmäisen lukukerran jälkeen ei ollut kysymystäkään siitä, minkä näytelmän ohjaisin. Minua ei haitannut se tosiasia, että näytelmän tekeminen esikoisohjaukseksi on sen haastavuuden takia riskialtista tai se, että olin bongannut näytelmän toisen koulun ennakkotehtävistä. Mitkään ”entä jos...” tai ”mutta” –ajatuksot eivät tässä vaiheessa enää häirinneet minua, vaan ryhdyin heti tekemään ohjaussuunnitelmaa.

Noin viikon kuluttua tästä palautin ohjaussuunnitelmani ja jäin odottelemaan vastausta. Päätöksen odotteleminen oli raskasta, sillä työryhmän kokoaminen olisi pitänyt aikataulun kiireellisyyden takia aloittaa heti, tai oikeastaan se olisi pitänyt aloittaa jo paljon aikaisemmin. Nyt oli jo helmikuu ja ensi-ilta oli toukokuussa. Lopulta sain myönteisen päätöksen. Valintaprosessi oli ollut rankka: he olivat valinneet kaiken kaikkiaan yhden ohjaussuunnitelman joukosta juuri minun ohjaussuunnitelmani. Mieletön tuuri! Myönteisen päätöksen saatuaan ryhdyin heti kokoamaan työryhmää hampaat irvessä. Varoitusaika oli erittäin lyhyt ja työryhmään piti saada todella vaikeasti löydettäviä jäseniä, kuten esimerkiksi lahjakas lapsinäyttelijä. Monessa asiassa kävi kuitenkin erittäin hyvä tuuri ja sain haalittua lähes kokonaisen ryhmän. Työryhmästä jäi uupumaan tuottaja ja valosuunnittelija, mutta nämäkin asiat ratkesivat. Lavastaja ehdotti että voisi suunnitella myös valot ja Kellariteatterilta laitettiin kokoon tuotantoryhmä. Lukuharjoitus pidettiin 20.03.2006.

4.1 Näytelmän tulkintaa

” Kuolemia on tragikoominen näytelmä elämästä. Näytelmän maailmassa ei ole kohtaloa, ei Jumalaa, eikä mitään muutakaan suurempaa voimaa, joka johdattaisi ihmistä tai päättäisi elämän suunnan. Sen sijaan kaikki on sattumaa ja lähes kaikkeen voi vaikuttaa. Oman

kuoleman ja olemassaolon sattumanvaraisuuden tiedostaminen opettaa arvostamaan elämää. Syy-seuraus-suhde osottautuu ainoaksi oikeaksi Jumalaksi. Kumpi on suurempi sattuma: kuoleminen tänään vai olemassa oleminen ylipäätään?” (Perttu Hangaslahti, näytelmän buffi)

Sergi Belbelin *Kuolemia* näytelmä koostuu kahdesta osasta, joita erottaa väliaika. Kohtauksia on yhteensä 14, jotka jakautuvat kahden osan kesken tasan. Ensimmäinen osa pitää sisällään seitsemän toisistaan irrallisilta vaikuttavaa kahden–kolmen hengen kohtausta, joista jokainen päättyy siihen, että joku kuolee. Toinen osa aloittaa kohtaukset vastakkaisessa järjestyksessä. Tällöin huomaamme myös, että kohtaukset olivat ensimmäisessä osassa ajallisesti käänteisessä järjestyksessä, ensimmäinen tapahtuma viimeisenä. Toinen osa esittää tapahtumat uudelleen kronologisesti ja nivoo tapahtumat yhteen. Tällöin ensimmäisessä kohtauksessa tapahtuu pieni muutos, mistä aiheutuva tapahtumaketju johtaa siihen, että lähes kaikki selviävätkin hengissä. Nyt huomaamme myös, että jokainen kuolema vaikutti seuraavaan. ”Mitä hyötyä on esittää samat kohtaukset ensin niin, että joku aina kuolee ja sitten niin, että he selviävätkin”, oli joku katsoja hämmentyneenä kysynyt.

Kuolemia -näytelmän nimi on alkuperäiseltä kieleltään, espanja, suoraan käännettynä *Hetki ennen kuolemaa*, ”Une moment avans de morir”. Ennen ohjausta tein jonkin verran taustatyötä ja tutkin internetin välityksellä kirjailijaa itseään ja hänen ajatuksiaan kirjoittamastaan näytelmästä. Olin todella hämmästynyt lukiessani, että Belbeliä kiinnosti näytelmässään lähinnä vain tuo kuolemaa edeltävä hetki eli se mitä siinä hetkessä tapahtuu. Itselleni näytelmästä avautui niin paljon suurempia asioita, että tuntui lähes uskomattomalta, ettei kirjailija ollut tarkoittanut niitä. Vastaus tähänkin on varmasti yksinkertainen: minä luin näytelmän oman maailmankatsomukseni kautta ja hän kirjoitti omansa kautta.

Mielestäni kiinnostavinta koko näytelmässä on ehdottomasti sen rakenne. Yhtä nerokasta dramaturgista rakennetta en ole missään nähnyt. Rakenne tuo esille sen, kuinka yksi tapahtuma johtaa toiseen ja voi muuttaa jopa kokonaisten tapahtumaketjujen kulkua. Jo siis pelkkä näytelmän dramaturginen rakenne ilmentää omaa maailmankatsomustani ja tuo selvästi esille sen mikä omassa filosofiassani taistelee kaikkia kohtalo-oppeja ym.

idiotismina pitämään vastaan: tapahtumiin on mahdollista vaikuttaa. Pääteemana tulkinnassani kulki elämän sattumanvaraisuuden teema. Sitä lähestyttiin kolmea reittiä: kuoleman, olemassaolon ja elämän kautta.

Ensinnäkin näytelmä toi esille sen, kuinka ihmisen kuolema on usein monen sattumanvaraisen tapahtuman summa, ja toisaalta myös sen, miten monessa tällaisessa kuolemaan johtavien tapahtumien ketjussa on myös piste, jossa on mahdollisuus muuttaa tapahtumien kulkua. Esille tuotiin tietenkin myös se, että aina vaikuttamisen mahdollisuutta ei ole, vaan joskus ihminen vain kuolee. Toisaalta näytelmä käsittelee myös elämän itsensä sattumanvaraisuutta: kun miettii kuoleman sattumanvaraisuutta on helppo kääntyä myös pohtimaan elämän ja elossa olemisen itsensä sattumaa. Näytelmä saa ymmärtämään sen, että jopa kuolemaa suurempi sattuma on olemassa oleminen ylipäätään – se, että juuri sinä olet syntynyt. Kun mietit tapahtumaketjuja taaksepäin historiaan ennen syntymääsi, ja mietit syntymääsi vaikuttaneita asioita, näet tämän. Kolmas lähestymiskohta on elämän sattumanvaraisuus ylipäätään, irrallaan kuoleman ja elämän teemoista. Eli havainto siitä, että niin elämässä ja kuolemassa, kuin jokapäiväisissä arkirutiineissakin ja jopa historiallisessa kehityksessäkin, eli kaikessa, vaikuttaa tämä sattumanvaraisuus ja toisiinsa vaikuttavat tapahtumien kulut.

Näytelmän pääsanoma ei ollut saada katsojaansa ajattelemaan, että: ”Voi ei, saatan kuolla hetkenä minä hyvänsä”. Pyrkimys oli enemmänkin saada katsojansa ymmärtämään oman elämänsä arvokkuus ja sitä myöten tajuamaan, että se pitää elää nyt. Ainakin minua henkilökohtaisesti auttoi tämän näytelmän ohjaaminen ja näiden asioiden miettiminen erittäin paljon, sillä se pakotti minut myös pohtimaan ja hahmottamaan omaa maailmankatsomustani. Tietenkin edelleenkin huomaan vaipuvani rutiineihin ja ”zombiutuvani” aika-ajoin, mutta osaan myös heräillä tästä tilasta. Luulenpa, ettemme kuitenkaan opi todella arvostamaan elämäämme koskaan, sillä se tuntuu kuitenkin aina enemmän tai vähemmän itsestänselvyydeltä. Tätä voisi verrata vaikkapa päivittäiseen vedensaantiin: meille rikkaille länsimaalaisille on itsestänselvyys, että vesihanasta tulee vettä ja se ei koskaan lopu. Vasta sinä päivänä, kun vesi yllättäen loppuisikin ymmärtäisimme sen arvon ja tuo arvo olisi yhtäkkiä suurin arvo kaikista. Mutta miten kukaan pystyisi vaalimaan ja arvostamaan jotakin sellaista mikä on olemassa joka päivä,

eikä ole katoamassa mihinkään? Ei mitenkään. Sellaisia olentoja me olemme: opimme kantapäähän kautta.

Oma tulkintani *Kuolemia* –näytelmästä ei tietenkään ole ainoa oikea – tästä hyvänä esimerkkinä Miko Jaakkolan tulkinta hänen ohjatessaan sen Oulun kaupunginteatteriin tasan vuosi ennen minua – kuten ei maailmankatsomuksenikaan ole kiistaton. Aivan, niin kuin maailmankatsomuksessani, on myös näytelmässä mahdollisuus sijoitella esim. jumalaa vähän joka väliin. Jumalahan voisi jossain tulkinnassa olla vaikkapa se tekijä, joka aloittaa muutoksen näytelmän toisen puoliajan käynnistyessä ja vaikuttaa mukana aina loppuun asti. Tällöin myöskin viimeisenä tapahtuva kuolema, johon ei voinut mikään enää vaikuttaa, saisi uuden valon: ”Joskus on vain aika siirtyä hänen tykönsä”. Mielestäni teksti kuitenkin huokuu jumalattomuutta ja kohtalottomuutta, sillä se esittelee selvästi kaksi mahdollista versiota elämästä. Kohtalo-ajattelussa elämästä on vain yksi versio.

4.2 Kuolemia-produktion prosessista

Kuolemia oli siis esikoisohjaukseni. Tätä ennen olin ohjannut viimeksi vuoden 2003 lopulla muutaman hajanaisen kohtauksen näyttämöilmaisu –periodilla. Valinnaisopinnoisani 2004-2005 keskityin ainoastaan näyttelijäntyöhön ja olin muutoinkin ohjannut erittäin vähän, sillä suuntautumisvaihtoehtoni oli *esiintyjä*. Näistä suuntautumisvaihtoehtoista ei syystä tai toisesta pidetty kiinni, kun aloitimme koulun - tällainen yllätys meitä odotti - mutta päätin pitää siitä kiinni omalla tavallani. Aikaisemmin olin ajatellut suorittaa oman ohjauksen tekemällä monologi-näytelmän, jossa esiinnyn itse, mutta neloselle tullessani päätin, että ohjaan alusta loppuun jonkun kiinnostavan tekstin. Ajattelin, että opin huomattavan paljon tällä tavalla myös näyttelijäntyöstä. Riski oli kuitenkin suuri, sillä kokemukseni ohjaamisesta oli todella vähäinen.

Kuten varmasti kaikilla esikoisohjauksensa tekevillä, myös minulla on monia asioita, jotka olisi pitänyt tehdä toisin näin jälkeenpäin ajateltuna. Suurin ongelmani oli ehkä liiallinen keskittyminen näytelmän sisältöön, tematiikkaan. Tämä johti siihen, että perusasiat, kuten esim. kohtausten rytmi ja roolihenkilöiden motiivit jäivät vähäisemmälle huomiolle. En myöskään ymmärtänyt lyhentää tekstiä heti, vaan huomasin karvaan totuuden näytelmän

tulevasta kehosta vasta läpimenossa. Jouduin radikaalien ratkaisujen eteen, sillä muutoin esityksestä olisi tullut aivan liian pitkä. Tämä johtui tietenkin kokemattomuudesta. Ensimmäisessä läpimenossa havaitsin myös, että olin ohjannut tasapaksua näytelmää. Mitään ei oikein tuntunut tapahtuvan kenellekään. Kyse oli yksinkertaisesti siitä, että pidin sokeasti kohtauksissa tapahtuvaa kuolemaa aina ainoana, tai ainakin tärkeimpänä käännekohtana ja tämän vuoksi muut käännteet ja niistä seuraavat muutokset roolihenkilöissä jäivät näkymättömiin. Onneksi en kuitenkaan ole tyhmä, vaan ymmärsin tämän ongelman ja korjasin sen.

Erittäin tärkeää minulle oli se, että työryhmässäni oli vankka visuaalinen ajattelija, lavastusta opiskeleva Jelena Nagorni. Aivokapasiteettini ei todellakaan olisi riittänyt enää näytelmän visuaalisen ilmeen suunnittelemiseen kokonaisuudessaan. Tämän vuoksi oli hienoa, että sain ryhmään mukaan vankan tekijän, joka halusi ottaa osa-alueesta päävastuun. Jelena suunnitteli lavastuksen pääasiassa itse, mutta otti huomioon ajatukseni ja kehitysideani. Koko näytelmän hahmottamisen kannalta oli tärkeää käydä keskusteluja visuaalisen ajattelijan kanssa, kun itse olin enimmäkseen keskittynyt sisältöön. Usein esikoisohjaustaan tekevät päättävät itse selviytyä niin lavastuksesta, puvustuksesta kuin äänisuunnittelustakin, mutta tämä on mielestäni suuri virhe. Kun tekee ensimmäistä ohjaustaan, on ensisijaisen tärkeää, että kerää muille osa-alueille vankan ja oma-aloitteisen työryhmän, jotta itse pystyy keskittymään mahdollisimman paljon pääasiaan eli näytelmän ohjaamiseen.

Näytelmän harjoitusprosessi oli raskas ja työntäyteinen. Treenejä pidin n. kuudet viikossa. Yksi suuri ongelma oli ryhmän ryhmäyttäminen. Ensimmäisen kerran koko ryhmä kokoontui lukuharjoitukseen ja sen jälkeen vasta ensimmäiseen läpimenoon. Syynä tähän on näytelmän rakenne: irrallisia pitkiä kohtauksia kahden-neljän henkilön välillä. Näin ollen treenejä oli henkilöä kohden noin yhdet viikossa ja aina saman tai samojen henkilön tai henkilöiden kanssa. Ohjaajana minun olisi ehkä pitänyt ottaa yksi treeni silloin tällöin yhteiseksi improilu -ja ryhmäytymistreeniksi. Vaikka yhteisiä harjoituksia oli loppupuolella hyvin paljon jäi lopulta kuitenkin sellainen tuntu, ettei ryhmähenki ollut paras mahdollinen. Tämä kuitenkin mielestäni jonkinverran parani esityskauden alkaessa.

Ohjasin näytelmää ammattiteatterista edellisenä syksynä omaksumallani ”suoraan tekemään” –mentaliteetilla. Pitämieni treenien kaava oli suurinpiirtein seuraavanlainen: ensimmäisenä luetaan kohtaus, sitten pari improvisaatio-kohtausta lämmittelyn vuoksi ja tekemään. En siis leikittänyt tai muuten nostattanut hyvää fiilistä tekemiseen. Työskentely ei tässä kyseisessä työryhmässä tästä juuri kärsinyt, sillä kaikilla oli jo suhteellisen paljon kokemusta teatterista ja näyttelijäntyöstä, eivätkä he tunteneet suurta pelkoa lavalle astumisesta. Opin tästä kuitenkin sen, että harrastajateatterissa ohjatessa, etenkin jos teatteri on näyttelijöille uusi asia, ei tällainen toimintatapa toimi, sillä se tuli osittain ilmi jo kokeneempienkin harrastajanäyttelijöiden kanssa. Pidin ohjatessani myös epämääräistä autoritääristä otetta yllä, enkä juuri käynyt näyttelijöiden kanssa keskustelua, siitä mitä heidän mielestään kohtauksissa tapahtui. Ohjasin kaiken pääasiassa omien ajatuksieni ja oman mieleni mukaan, joskin näitä ajatuksia siivittivät jonkinverran ohjaavan opettajani Leea Klemolan terävät huomiot. Keskustelua olisi kuitenkin ollut hyvä käydä ihan vain siitäkin syystä, että näin varmistetaan se, että sekä näyttelijät, että ohjaaja ovat kaikki tekemässä ajatuksellisesti samaa kohtausta. Näin vältetään ristiriidat ja näyttelijätkin ymmärtävät ohjaajaa paremmin.

Kehityskohtia ohjaajantyössäni olen siis havainnut monia ja useimmissa niissä olen toiminut toisin nykyistä ohjausta tehdessäni, mutta lähtökohtiin nähden produktion ohjaaminen sujui minulta paremmin, kuin olisi voinut odottaa. Välillä tietenkin oli tilanteita, etten tiennyt yhtään mitä kohtauksilta haluan tai että miksi ohjaan jotakuta ilmaisemaan tietyllä tavalla, useasti toimin pelkän intuition varassa lievässä paniikkitilassa. Mutta lopputuloksena näytelmä oli erittäin hyvä – yksi parhaista näkemistäni näytelmistä, ellei jopa paras. Enkä edes häpeä sanoa näin, vaikka kyse on itse ohjaamastani teoksesta. Näytelmästä saamani palaute heilahteli ”en tajunnut mitään” –tunnelmista ”paras Kellariteatterissa näkemäni näytelmä” –ajatuksiin asti. Koen, että ohjaukseni oli erittäin hyvä, sillä vain erittäin hyvät teokset jakavat mielipiteet laidasta laitaan. Teos, joka ei jaa mielipiteitä, ei myöskään sano mitään tärkeää ja on näin ollen mielestäni tarpeeton. Ainakin sellaisen teoksen taiteellinen arvo on hyvin kyseenalainen.

5 TAITEEN POLIITTISUUDESTA

Yleisin vastaus kysymykseen mitä politiikka on lienee seuraava: ”Politiikka on yhteisten asioiden hoitamista.” Tämä on kuitenkin suppea näkemys politiikasta ja erittäin sinisilmäinen näkemys meistä ihmisistä. Mikäli politiikka olisi ainoastaan yhteisten asioiden hoitoa, ei välillämme olisi juuri minkäänlaisia konflikteja. Eläisimme täällä sopusoinnussa yhteisten intressien vallassa ja politiikka olisi lähinnä näiden intressien sovittamista käytäntöön. Todellisuus on kuitenkin toinen. Ihminen on lähinnä omaa etua tavoitteleva olento ja koska ”oma etu” tarkoittaa lähes kaikille ihmisille eri asioita, ja toisten edut ovat useasti toisten tiellä, ovat konfliktit välillämme väistämättömiä. Robinson Crusoeakin ryhtyi poliittiseksi vasta Perjantain tavattuaan, sillä yksinään tervejärkinen ihminen ei juuri konflikteja valinnoissaan kohtaa. Ainoa konflikti tällöin lienee yksinäisyys. Poliitiikka ei synny kuitenkaan pelkistä konflikteista. Jonkinlainen yhteisymmärrys ja yhteisiä intressejä on oltava, sillä muuten politiikan harjoittaminen kävisi mahdottomaksi.

Carl von Clausewitz on sanonut: ”Sota on politiikan jatkamista muilla keinoin.” Teemu Mäki kääntää lauseen ympäri kirjassaan *Näkyvä Pimeys* (s. 155) vaihtaen sanojen *sota* ja *politiikka* paikkaa. Näin merkitys muttuu ratkaisevasti ja mielestäni oikeampaan suuntaan. Poliitiikka on hienostuneempaa sodan käyntiä, jossa pakottamisen sijaan keskitytään suostutteluun ja kompromisseihin: ”Politiikka on sodan jatkamista muilla keinoin.” Tässä lauseessa piilee myöskin politiikan historian ja synnyn ydin: jossain vaiheessa ihmiset huomasivat, että jatkuva sotiminen, varastelu ja pahan tekeminen puolin ja toisin tuottaa kaikille osapuolille enemmän haittaa, kuin hyvää. Näin ihminen rupesi poliittiseksi. Oman edun nimissä.

Politiikka on kuitenkin paljon enemmän, kuin sodan jatkamista muilla keinoin. Heikki Paloheimo ja Matti Wiberg määrittelevät kirjassaan *Politiikan perusteet* (2004, 47-48) politiikan seuraavalla tavalla: ”Politiikka on sellaista ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa esiin nousevien ongelmien käsittelyä, missä ihmiset pyrkivät edistämään omia tavoitteitaan erilaisia vallankäytön keinoja käyttäen.” Myönnän, että tämä määritelmä on jo oikeampi, kuin ajatus politiikasta pelkkänä yhteisten asioiden hoitamisena, mutta mielestäni tämäkin

määritelmä on yhä aivan liian suppea, eikä se missään nimessä riitä politiikan tyhjentäväksi määritelmäksi.

Tällainen tapa määritellä käsite *politiikka* katsoo, että politiikkaa on ainoastaan siellä, missä sitä tietoisesti harjoitetaan ja missä se kohdistuu ainoastaan ympäristön muokkaamiseen. Todellisuudessa poliittisia mullistuksia tapahtuu paljon ilman tietoista tarkoitusta ja pyrkimystä niihin. Toisaalta määritelmä ei anna myöskään arvoa politiikalle subjektiivisella tasolla. Mielestäni se, että ihmisyksilö kokee poliittisen muutoksen, omaksuu jonkin ideologian ja kokee sitä myöten elämänsä mielekkäämmäksi, on jo itsessään poliittinen tapahtuma. Paloheimon ja Wibergin määritelmän mukaan tästä tulisi poliittista vasta, kun tämä ihmisyksilö lähtisi viemään ideologiaansa ja intressejään eteenpäin tavoittelemalla valtaa esim. kaupunginvaltuustoon pyrkimällä.

Oma näkemykseni politiikasta on hyvin laaja. Näen, että politiikkaa on tänäpäivänä kaikkialla. Tietenkin politiikka on siellä, missä tietoisesti tehdään suuria yhteiskunnallisia ja jopa maailmanlaajuisia päätöksiä, jotka vaikuttavat meihin kaikkiin, mutta politiikkaa on muuallakin. Ihmiset harjoittavat politiikkaa jo pienissä ryhmissä: työpaikoilla, harrastuksissa ym. pakoissa missä ryhmä ihmisolentoja syystä tai toisesta kokoontuu yhteen. Useasti poliittinen on myös tiedostamatonta ja jokainen meistä on varmasti toiminut poliittisesti tätä tiedostamattaan.

"Henkilökohtainen on poliittista" kuuluu yksi feministisen liikehdinnän iskulauseista 1970-luvulta. Tämä on juuri se ajatus, joka Paloheimon ja Wibergin määritelmästä puuttuu, ja joka mielestäni on kuitenkin politiikkaa määriteltäessä erittäin tärkeä ottaa huomioon. Se, että meidän ihmisten, subjektiivisten olentojen, tapa elää ja olla yhteiskunnassamme on jo poliittista vaikuttamista sinänsä. Esimerkki: Henkilön A jokapäiväisiin kulutustottumuksiin kuuluu ostaa makkarapaketti. Näin ollen hän antaa omalta osaltaan sekä taloudellisen, että henkisen panostuksen lihateollisuuden puolesta. Henkilö B on tehnyt eettisen ja poliittisen päätöksen ryhtyä kasvissyöjäksi ja näin ollen hän omalta osaltaan antaa kielteisen lauselmansa lihateollisuudelle boikotoimalla sen tuottamia hyödykkeitä. Kasvissyöjien lisääntyessä alkaa kaappoihin tulla yhä enemmän erilaisia kasvisruokia, kasvissyönti eettisenä ja poliittisena ratkaisuna tulee yhä enemmän huomatuksi, mikä johtaa puolestaan keskusteluihin lihateollisuuden eettisyydestä jne. Näin todistetusti monet yhteiskunnalliset

muutokset, ellei jopa suurin osa niistä, lähtevät liikkelle kansalaisten henkilökohtaisista valinnoista, joita siivittää heidän henkilökohtaiset maailmankatsomuksensa ja arvonsa. Henkilökohtainen on poliittista.

Politiikasta voidaan erottaa kaksi ulottuvuutta: henkilökohtainen ja yhteiskunnallinen. (Mäki 2005, 157) Henkilökohtainen ulottuvuus tarkoittaa ihmisen omaa subjektiivista näkemystä siitä, kuinka asioiden kuuluisi olla, ja vaikkei hän tietoisesti lähtisikään tavoittelemaan valta-asemaa, josta ajaa näkemyksensä mukaisia asioita yhteiskuntaan, toimii hän kuitenkin oman näkemyksensä, omien arvojensa mukaisesti yhteiskunnassamme. Ja tämä jo sinänsä on oman näkemykseni mukaisesti poliittista. Yhteiskunnallinen ulottuvuus on puolestaan se, miksi politiikka yleisesti vain ja ainoastaan mielletään. Tälle alueelle kuuluvat asiat, jotka vaikuttavat kerralla koko yhteiskuntaamme: hallituksen tekemät päätökset, joukkortisanomiset, äänestäminen, ehdolle asettuminen yms. tiedostetut tai tiedostamattomat poliittiset ratkaisut. Nämä kaksi ulottuvuutta ovat vuorovaikutuksessa toistensa ja tämä vuorovaikutussuhde on mielestäni politiikan ydin.

Itse en halua lähteä suorittamaan mahdotonta tehtävää yrittämällä määrillä termiä *politiikka* parilla tyhjentävällä lauseella. Käsite on taide-käsitteen tavoin niin laaja että tällaisen määritelmän löytyminen on mahdotonta. Ja sama mikä pätee taiteeseen käsitteenä pätee jossain määrin myös politiikkaan: eri ihmiset käsittävät nämä termit hyvin eri tavalla. Kenenkään mielipidettä ei myöskään voida sanoa oikeaksi tai vääräksi. Kun tarkastellaan esimerkiksi esteettistä taidefilosofista suuntausta tai politiikan osalla ajattelutapaa politiikasta ”yhteisten asioiden hoitamisena”, voidaan todeta etteivät nämä tavat nähdä ole *vääriä*, mutta samaan hengenvetoon voidaan myös perustellusti todeta ne suppeiksi näkemyksiksi ja riittämättömiksi tyhjentävinä määritelminä.

5.1 Taide on aina poliittista

Opinnäytetyöni tarkoitus ei ole tarkastella *poliittista taidetta*. Tarkoitus on näyttää perustellusti toteen niinkin radikaali ja provokatiivinen väittämä, kuin että *taide on aina poliittista*. Pääasianaan siis tarkastella sitä, että miksi sellaisetkin taideteokset, jotka eivät sisällöltään ole suoranaisten poliittisia, tai poliittisia lainkaan, jos mahdollista, ovat

kuitenkin poliittisia teoksia ja niiden luomistyöt poliittisia tekoja. Oman taiteellisen työni sisältö ei ollut suoranaisen poliittinen, mutta välillisesti kylläkin. Olen kuitenkin vankasti sitä mieltä, että teoksen tekeminen ylipäätään oli poliittinen teko. Edellisessä kappaleessa tarkastelin kysymystä siitä mitä *poliittinen* on. Tulin siihen päätelmään, että se on sekä subjektiivista, että yhteiskunnallista vaikuttamista ja vaikuttumista. Jos väitän, että taiteen tekeminen on itsessään jo poliittista toimintaa, väitän tällöin, että taiteen tekeminen sinänsä on subjektiivista tai yhteiskunnallista vaikuttamista ja vaikuttumista. Väitteeni pitää paikkansa seuraaviin asioihin vedoten:

Kuten kerroin jo aikaisemmin, taiteen tekeminen työnä poikkeaa täysin kaikesta muusta työstä, mitä yhteiskunnassamme tehdään. Kaikki totutusta yhteiskuntamallista poikkeava toiminta, laillinen tai laitton, on poliittista toimintaa. Taide työnä ja taidetta työnään tekevät ihmiset osoittavat, että raha ei ole ainoa ja tärkein arvo. Tätä voidaan pitää eräänlaisena vasemmistolaisena kannanottona jo sinänsä. Näin ollen voidaan perustellusti todeta taiteen olevan jo lähtökohtaisesti poliittista, vaikei teoksen itsensä tematiikka asiaan liittyisikään, tai edes mihinkään muuhun yhteiskunnalliseen epäkohtaan tai asiaan.

Kirjoitin aikaisemmassa kappaleessa ”Merkityksellisyyden vaatimus” seuraavasti: ”Ne teokset, joille minä myönnän taideteoksen arvon ovat moninäkökulmaisia ja syvällisiä, ajatuksia ja keskustelua herättäviä teoksia. Tällaiset teokset käsittelevät väistämättä vaikeita filosofisia kysymyksiä: arvo –ja moraalikysymyksiä, kysymyksiä elämästä ja kuolemasta yms. Samalla nämä teokset etsivät vastauksia näihin kysymyksiin liittyviin ongelmiin ja esittävät lisäkysymyksiä.” Näihin kysymyksiin, mitä taiteen ja filosofian alueella käsitellään liittyy tietenkin myös vahvasti yhteiskunnallisuus. Usein käsitellyt kysymykset hyvästä elämästä, sisältävät kaikki myös yhteiskunnallisen, poliittisen puolensa: yhteiskunta jossa elämme ja yhteiskunnat, joissa muut ihmiset elävät, vaikuttavat ratkaisevasti elämämme laatuun. Näin ollen on aiheellista väittää myös, että jokaiseen taideteokseen sisältyy myös yhteiskuntakriittinen tai yhteiskuntaa kommentoiva ja sitä peilaava eli poliittinen alue, vaikka teokset eivät suoranaisen poliittisia olisikaan. Taidetta voidaan pitää peilinä, joka väkisinkin heijastaa, välillä tahtomattaankin, asioita yhteiskunnasta.

Tämän kaiken lisäksi voin vielä vedota siihen tosiseikkaan, että taide on viimekädessä aina subjektiivinen kokemus. Tämä tarkoittaa sitä, että jokaisen taideteoksen joku aina lukee

poliittisena teoksena jo sisällöltään, vaikkei tekijä sitä olisikaan tarkoittanut. Nämä luennat saattavat ääritapauksissa edustaa tekijäänsä nähden täysin päinvastaista maailmankuvaa: uusnatsi voi lukea teoksesta rasistisen sanoman, vaikka tekijä olisi tarkoittanut täysin päinvastaista. Tämä päätelmä on tietenkin hyvin löyhä, mutta seisoo kuitenkin rinnallani puolustamassa poliittista taidenäkemystäni.

Taide on siis aina vähintäänkin työnä ja toimintana poliittista, eli ts. taiteen tekeminen sinänsä on jo poliittista toimintaa. Olen myös mielestäni osoittanut toteen sen, että taideteokset melkollailla aina ovat myös sisällöltään poliittisia. Tämän päätelmän hyväksyminen edellyttää tietenkin samanlaista tai samankaltaista näkemystä taiteesta ja miksei politiikastakin käsitteinä, tai näiden näkemysten omaksumista tätä työtä luettaessa. Jos henkilökohtainen on poliittista, voidaan katsoa, että taiteen tekeminen työksi henkilökohtaisena valintana on yhteiskunnan totutusta mallista poikkeavaa ja tätä myöten yhteiskuntaa muuttavaa toimintaa. Taiteen tekeminen työksi kertoo, että taloudellinen hyöty ei aina ole työn teon päämotiivi ja ettei kaiken tuotannon päätarkoitus ole mahdollisimman suuret myyntiluvut. Taidetta työkseen tekevä muistuttaa siitä, ettei raha aina ole tärkein arvo. Se on vastalause rahan valtaa vastaan.

5.2 Miksi *Kuolemia* on poliittinen teos?

Teatterialalla teoksen taiteellisuus on hyvin moniulotteista. Näytelmäteksti jo sinänsä on taideteos, mutta myös ohjaajan tulkinta ja toteutus tästä taideteoksesta on taidetta myös. Tämän lisäksi useat pitävät myös näyttelijäntyötä taiteellisena työnä, sekä lavastuksen, puvustuksen, äänisuunnittelun ym. osa-alueiden edustajien työtä myös. Näin ollen voimme ajatella teoksen koostuvan monesta eri taideteoksesta, ja että taiteellinen teatteriesitys on monen taideteoksen kasautuma, eräänlainen summa. Järkevämpi tapa katsoa asiaa on kuitenkin mielestäni nähdä teatteriesitys eri taiteenalojen edustajien yhdessä tekemänä taideteoksena, jossa käsikirjoittaja toimii suurimpana tekijänä. Tästä teatterinkentällä erottautuu selkeästi kuitenkin *devising-metodi*, jossa teoksen käsikirjoituksen laativat työryhmän jäsenet yhdessä prosessin aikana; ”devise” = keksiä, suunnitella, laatia. Tällaisissa taideteoksissa teoksen syntyyn suurimmin vaikuttaneeksi taiteilijaksi voidaan

nimetä mielestäni työryhmä yksittäisen taitelijan sijaan. Devising-metodi edustaa ehdottomasti nykyteatteria ja on käsitteenä teatterin historiaan nähden hyvin tuore.

Mielestäni on oikeutettua sanoa, että Kellariteatteriin ohjaamani Kuolemia-näytelmä oli taideteos. Näytelmäteksti on jo sinänsä parhaita taideteoksia, mitä olen elämäni varrella kohdannut, mutta myös tämän näytelmätekstin tulkintani ja esilletuonti, eli ohjaukseni, oli myös mielestäni taideteos. Käsittelin teoksessani minulle tärkeitä teemoja ilman osoittelua tai valmiita vastauksia antamatta. Teos oli syvälinen pohdinta ja paljolti myös intuition varassa – olen ymmärtänyt vasta jälkepäin joidenkin asioiden kohdalla, miksi ohjasin ne niin. Teoksen aihealue ei ollut kevyt, vaan sen käsitteli vaikeasti kohdattavia asioita, kuten kuolemaa. Teos ei myöskään pyrkinyt olemaan jakamatta mielipiteitä, vaan se otti rohkeasti käsittelyynsä yleisiä tapoja nähdä maailma ja nosti selvästi esille tällaisten maailmankuvien ongelmia. En siis ottanut teosta ohjatessani lainkaan huomioon mahdollisia myyntilukuja, vaan keskityin täydellisesti vain itse teokseen. Teoksen tekeminen oli minulle pääasia. Tässä piilee mielestäni laiteatterin suuri ongelma tänäpäivänä: tulostavastuu vähentää huomattavasti mahdollisuuksia taiteen tekemiseen, teokset kärsivät sisällöllisesti ja tekijät joutunevat jopa tekemään itselleen epämieluisia ratkaisuja. Itse en teoksen tekemisestä hyötynyt taloudellisesti killinkiäkään, mitä nyt opintotukeni sain ohjaamisesta saamienei opintopisteiden myötä, eli taloudelliset ansiot eivät motivoineet minua tekemiseen lainkaan. Koulun asettama pakko motivoi minua kieltämättä myös, mutta enemmän kuitenkin oma haluni ohjata ja oppia.

Produktion tekeminen on ollut minulle itselleni myös taide-elämys. Sen tekeminen pakotti minut pohtimaan ja jäsentämään omaa tapaani nähdä maailma, ja tätä kautta se on parantanut koko olemassaolon kokemustani. Tämän lisäksi voin rehellisesti ja häpeilemättä toistaa vielä, että itse ohjaamani näytelmä, on parhaita koskaan näkemiäni näytelmiä – ellei jopa paras. Se miten, itse tulkitsin ja koin ohjaamani näytelmän ei tietenkään ole ainoa tulkinta, vaan jokaisella katsojalla on varmasti oma tulkintansa tulkinnastani. Teos antoi varmasti tilaa omalle ajattelulle ja luulen, että suuri osa katsojista on miettinyt teostani ja kokemustaan siitä vielä jälkepäin. Nämä kokijoiden mahdollinen pohdinnat ja keskustelut, sekä omat pohdintani ja keskusteluni näytelmästä, ovat mielestäni työni tärkein osa. Ohjaamalla näytelmällä voidaan siis mielestäni näihin asioihin vedoten myöntää paikka taideteosten lukuisassa joukossa.

Tätä kautta pääsemmekin kysymykseen teokseni poliittisuudesta. Suoranaisen poliittista teemaa sillä ei ollut, vaan temaattisesti näytelmä käsitteli ennemminkin maailmankatosmuksellisia asioita, sekä elämää ja kuolemaa. Kuitenkin teos piti sisällään kysymyksen hyvästä elämästä ja sen edellytyksistä osoittaen kuoleman olemassaolon tärkeimmäksi hyvän elämän edellytykseksi. Teoksen lavastukseen kuului taustalla olevat televisiot, joiden esilletuonti oli, tai ainakin sen oli tarkoitus olla pelottava. Näiden televisioiden merkityksen voisi suurinpiirtein muotoilla seuraavasti: ”Käsillä on ainoa elämä minkä tulet saamaan, miksi kuluttaisit sen autistisesti televisiota tuijottaen, josta ei edes tule mitään.” Näistä televisioista ei todellakaan tullut mitään, vaan ne näyttivät läpi näytelmän pelkkää ”lumisadetta” ja suhisivat. Televisiot eivät suinkaan edustaneet pelkästään televisioita, vaan ne edustivat elämän hukkaan heittämistä ja omasta elämästä ja unelmista vieraantumista. Oma mielipiteeni, että nykyinen yhteiskuntamallimme kiistämättä ainakin jossain määrin ajaa ihmisiä tällaiseen elämään ja tätä kautta mielenterveydellisiin ongelmiin, kuten masennus. Näin ollen voin tätä kautta todeta teoksessa olleen, ainakin minulle, sisällöllinen yhteiskuntakriittinen eli poliittinen osansa. Tietenkin tässäkin voidaan ottaa huomioon myös ne yleisön edustajien mahdolliset poliittiset tulkinnat teoksesta, joita en itse teosta ohjatesani ole tullut edes ajatelleeksi.

Lähtökohtaisesti ajateltuna Kuolemia-näytelmän tekeminen oli ehdottoman taiteellisuuden lisäksi myös ehdottoman poliittista omalta osaltani, sekä myös Sergi Belbelin osalta hänen kirjoittaessaan kyseistä näytelmätekstiä 90-luvun puolivälissä. Kyseisen näytelmän kirjoittaminen oli häneltä ainakin lähtökohtaisesti poliittinen teko, sillä en usko hänen pyrkineen ensisijaisesti taloudelliseen voittoon näytelmää kirjoittaessaan. Uskon, että kirjailija on keskittynyt täysin itse teokseen ja pyrkinyt tekemään siitä mahdollisimman hyvän. Oma ohjaajantyötäni, vaikkakin se oli kouluun liittyvät työharjoittelu, pidän ehdottomasti poliittisena ja taiteellisena työnä, huomion ja painon ollen sanalla *työ*. Tekemiseni ei ollut harrastelua, vaan ammattiin valmistumiseen edellytettävää työn tekemistä. Tein teosta kokopäiväisesti ja siitä maksettiin minulle palkan kaltaista tuloa, eli opintotukea. Teosta tehdessäni en kuitenkaan keskittynyt siitä saatavaan tuloon, vaan teokseen itseensä. Tässä vaiheessa on kuitenkin pakko todeta, että vaikka olisin ratkaissut teoksen millä tahansa tavalla, ei se olisi vaikuttanut taloudellisiin tuloihini millään tavalla. Tämä löyhentää hieman väitettäni teokseni poliittisuudesta, sillä tilanteen ollessa tämä

jokainen järkevä ihminen tietenkin keskittyy tekemään teoksesta juuri sen näköisen, kuin itse haluaa. En kuitenkaan näe, että tämä tosiasia kumoaisi väitettäni, sillä olisin voinut myös keskittyä yleisön viihdyttämisestä koituvaan narsistiseen elämykseen työssäni ja asettaa tämän tärkeämmäksi asiaksi, kuin mahdollisimman hyvän teoksen tekeminen.

Näihin asioihin vedoten voin perustellusti sanoa ohjaajantyöni olleen *työtä* ja näin ollen olen tehnyt taidetta työkseni ohjatessani näytelmää keväällä 2006. Ja koska keskityin työssäni tekemään mahdollisimman *hyvän* teoksen, toisin kuin tutussa yhteiskuntamallissamme, jossa keskitytään mahdollisimman *myyvän* teoksen tekemiseen, on mielestäni järkevää sanoa, että tein työtä jonka tekeminen jo sinänsä oli yhteiskuntamme totutusta mallista poikkeavaa toimintaa ja jo sinänsä tavallaan vasemmistolainen kannanotto, eli poliittinen teko. On siis järkevää väittää, että ohjaamani produktio *Kuolemia* oli sisällöltään välillisesti poliittinen ja lähtökohdiltaan välittömän poliittinen taideteos.

6 POHDINTA

Miksi minä haluan tehdä taiteellista työtä? Henkilökohtaisesti tahdon tehdä itselleni mielekästä työtä, eli haluan kokea, että tekemälläni työllä on jokin tarkoitus. Pelkkä taloudellinen ansio ei riitä motivoimaan minua työn tekemiseen, vaan haluan tehdä työtä, jonka tekemisen koen tärkeäksi. Tahdon tehdä työtä jonka tekeminen itsessään on minusta tärkeämpää, kuin siitä saatava taloudellinen hyöty. Tietenkin tahdon myös hyötyä taloudellisesti työstäni, jotta pysyn hengissä, mutta en halua, että se on ainoa ja tärkein asia. Tämän lisäksi minulla kieltämättä on tarve ilmaista itseäni ja myös narsismia – toivottavasti tervettä sellaista – löytyy. Tärkein asia kaikista on kuitenkin se, että en pidä maailman ja yhteiskuntamme nykytilasta. Minulla on tarve yrittää omalta osaltani vaikuttaa asioihin, mutta en koe kuitenkaan poliittisen vallan tavoittelun tai ns. *suoran toiminnan* kautta avautuvien mahdollisuuksien reittiä omanani. Taiteen tekeminen on löytämäni kanava, jonka kautta pääsen ilmaisemaan maailmankuvaani ja esimerkiksi yhteiskunnassa näkemiäni epäkohtia. Se on minun reittini vaikuttamaan ympäristöön ja ihmisiin.

Olen opiskellut kohta viisi vuotta taidekoulussa ja ajanjaksoon kuuluu mm. monia hetkiä, kun olen päättänyt lopettaa koulun käynnin kokonaan, mutta toisaalta myös paljon onnistumisen kokemuksia. Ehkäpä kaikkein suurin ristiriita itselleni on ollut oman ammatti-identiteetin löytäminen, eli mitä oikeastaan ryhdyn tekemään kun valmistun. Suuntautumisvaihtoehtoni *esiintyjä* kertoo huomattavan paljon itresseistäni ja tähän olinkin takertunut aina ohjaustyön aloittamisen hetkeen asti, eli lähes koko opiskeluaikani. Ristiriita oli kuitenkin ilmeinen: Teatterikorkeakoulusta tai Tampereen yliopiston näyttelijäntyönlaitokselta valmistuneet näyttelijät tulisivat jokatapauksessa olemaan etusijalla työmarkkinoilla. Monesti pyörittelin mielessäni, että kannattaako tähän kilpailuun edes ryhtyä, sillä tässä vaiheessa olin kuitenkin sitä mieltä, että mikäli koulusta valmistun, niin näyttelijäntyötä rupean ainoastaan tekemään. Ohjaustyön tekeminen, kuitenkin avarsi hieman näkemyksiäni ja tätä myöten alkoi ammatti-identiteettikin löytyä: *ohjaava näyttelijä*. Tarkoitukseni olisi siis elättää itseni, kuten tässä olen nyt viimeiset puolivuotta kyennyt tekemäänkin, tekemällä molempia, sekä näyttelijän, että ohjaajan töitä.

Näyttelijäntyöhön minua ajaa ilmaisun ja esilläolemisen tarve, ja ohjaajantyöhön siitä avautuvat suuremmat taiteellisesti luovat mahdollisuudet. Mielestäni käsikirjoittaja-ohjaaja-näyttelijä –akselilla *luovuus* kulkee tässä kirjoittamassani järjestyksessä käsikirjoittajan työn ollessa yhden produktion kannalta kaikkein luovin, kun taas näyttelijäntyön on asettauduttava tässä vertailussa viimeiseksi. Toisaalta taas näyttelijäntyö ruokkii huomattavasti tehokkaammin narsistisuutta, sillä sen kautta on mahdollista saada välitöntä kiitosta ja yleisön huomiota. Ohjaaja ja käsikirjoittaja ovat vain kasvottomia hahmoja, joiden *vaikutus* on nähtävillä lavalla. Tietenkin näyttelijäntyö on luovaa toimintaa, mutta käsikirjoittajan -ja ohjaajantyö antaa huomattavasti enemmän mahdollisuuksia. Tämä onkin yksi pääsyy miksi aloin kiinnostua myös ohjaajantyöstä näyttelijäntyön rinnalla. Näyttelijäntyö, ja erityisesti näyttelemine kameralle, on kuitenkin yhä minulle mieluisin teatterialan tarjoamista työtehtävistä. Tämä kertonee jotakin minusta, enkä sitä yritä kieltääkään – olen narsistinen ihminen. Tahdon, että huomio kiinnittyy minuun, haluan olla esillä ja haluan, että minua jopa ihailaan. Eivät ohjaajan ja käsikirjoittajan työtkään epänarsistisia ole, sillä kyllä hekin kaipaavat kiitosta ja ihailua töistään.

Näin ollen voidaankin todeta, että akselin *käsikirjoittaja-ohjaaja-näyttelijä* kaikki ammatit pitävät sisällään luovuutta ja narsismia, mutta näyttelijäntyön voi perustellusti tiputtaa

luovuusakselilla näistä kolmesta viimeiseksi, mutta narsistisuus akselilla ensimmäiseksi. Käsikirjoittajan työ puolestaan on mielestäni luovinta ja epänarsistisinta työtä näistä kolmesta, sillä käsikirjoitus on koko teoksen perusta, jolle kaikki muu rakentuu, mutta työ itsessään on yksinäistä puurtamista huomattavasti vähemmällä kiitoksilla ja ihailulla, mitä näyttelijät ja ohjaaja saavat osakseen.

Sergi Belbelin *Kuolemia*-näytelmän ohjaaminen muovasi siis ammatti-identiteettiäni ja selkeytti tulevaisuuden kuvaani. Tämän lisäksi olen kuvaillut tässä opinnäytetyössäni myös maailmankuvaani ja esimerkiksi ajatuksiani kuolemasta. Ohjaustyön tekeminen pakotti minut pohtimaan näitä asioita yhä tarkemmin ja tätä myöten tämä prosessi selkeytti koko maailmankatsomustani. Oman taiteellinen työ olisi siis myös eräänlainen omien näkemysten tutkimus ja tätä myöten peräti eräänlainen terapeuttilinen kokemus, sillä oman maailmankuvan selventäminen selvensi myös omaa identiteettiäni. Olen myös huomannut, että näytelmän ohjaaminen on auttanut ajoittaisiin masennuksiini – ei pelkästään siksi, että tapasin nykyisen tyttöystäväni produktion takia, vaan myös siksi, että se auttoi minua ymmärtämään mistä nämä lievät masennustilat ovat johtuneet. Ohjaustyön kautta opin, että suurin paha mitä itselleni voin tehdä on olla saamaton ja samalla ymmärsin myös, että saamattomuus on minun elämäni suurimpia ongelmia.

Mitä *saamattomuus* tarkoittaa omaan maailmankatsomukseeni peilaten? Ajattelen, että kuolema on hyvä asia, sillä se toimii hyvän elämän mahdollistajana. Tällöin elämä on hyvää silloin, kun ihminen tarttuu siihen, tavoittelee omia unelmiaan ja ennenkaikkea elää oman maailmankatsomuksensa ja omien arvojensa mukaista elämää siinä määrin, kuin mahdollista. Saamattomuus puolestaan tarkoittaa tässä yhtälössä elämän epäarvostamista, eräänlaista hukkaan heittämistä. Olen huomannut, että aina kun elämäni jää pitkäksi aikaa paikoilleen eräänlaiseen saamattomuuden ja pysähtyneisyyden tilaan, siitä väistämättä seuraa masennuskausi. Masennus puolestaan aiheuttaa noidan kehän: saamattomuus aiheuttaa masennusta – masennus aiheuttaa saamattomuutta. Itse olen onneksi kyennyt aina riuhtaisemaan itseni irti, ennenkuin olen pitkään tätä kehää päässyt pyörimään, mutta olen oppinut ymmärtämään pitkäaikaisen masennuksen syyn perustan. Näin ollen taiteellisen työn tekeminen on toiminut minulle myös terapeutisena kokemuksena ja parantanut elämäni laatua. Tärkein havainto masennuksen voittamiseen on ollut juuri havainto kuolemasta hyvän elämän edellyttäjänä ja tätä myöten kasvanut arvostukseni elämää

kohtaan. Tietenkin yhä nykyäänkin elämäni tuntuu välistä itsestään selvyydeltä ja olen silloin tällöin saamaton, sillä se on niin vahva osa persoonaani, että vie vielä vuosia, että pääsen saamattomuudestani täysin eroon. Tärkeintä kuitenkin on, että olen huomannut tämän ongelman ja käsittänyt kuinka suuri vaikutus tällä ongelmalla on elämäni laatuun. Suunta on oikea.

Jos taas katson näytelmän ohjaamista ihan käytännön kannalta, eli mitä opin teatterin tekemisestä itsestään voin todeta, että työn tekeminen oli myös tällä saralla elämäni opettavimpia kokemuksia. Se ikäänkuin kokosi yhteen kaiken vuosien varrella koulussa oppimani. Se oli kaiken tämän käytännön sovellutus. Onnistumisen kokemus ohjaajantyössä nosti huomattavasti itseluottamustani niin ohjaajan- kuin näyttelijäntyössäkin. Kirjoitin kappaleessa *Kuolemia produktion prosessista* seuraavasti: ”Ohjasin näytelmää ammattiteatterista edellisenä syksynä omaksumallani ”suoraan tekemään” – mentaliteetilla. -- Opin tästä kuitenkin sen, että harrastajateatterissa ohjatessa, etenkin jos teatteri on näyttelijöille uusi asia, ei tällainen toimintatapa toimi. --” Nyt Espoonlahden teatterissa ohjaustyötä tehdessäni käytin pitkästä 5. kk:n harjoitusjaksosta noin puolet pelkästään ryhmäytymiseen, eli luottamuksen luomiseen ryhmän sisälle. Olen huomannut, että olen onnistunut luomaan ryhmään huomattavasti paremman yhteishengen, kuin *Kuolemia*-näytelmän työryhmällä oli, ja tätä myöten työskentelykin on sujunut huomattavasti paremmin. Treenit ovat alkaneet aina lämmittelyillä ja erilaisilla teatterileikeillä, jotta ”alkutahmeus” häviää. Tuloksena on ollut keskittyneempiä ja energisempiä näyttelijöitä. Kirjoitin myös samaisessa kappaleessa Kellariteatterissa pitämästäni autoritäärisestä otteesta ohjaajana. Tässäkin olen kehittynyt ja olen nykyistä ohjaustyötä tehdessäni antanut näyttelijöille tilaa tarjota enemmän, sekä käynyt keskusteluja heidän kanssaan heidän näkemyksistään.

Tiedän, etten olisi pärjännyt nykyisen ryhmäni kanssa läheskään yhtä hyvin, ellen olisi tehnyt kokeneempien näyttelijöiden kanssa produktiota jo aikaisemmin. Mikäli nykyinen ohjaustyöni *Tarkastaja* (Nikolai Gogol/Perttu Hangaslahti) olisi ollut esikoisohjaukseni, veikkaisin että siitä olisi kehkeytynyt pienoinen katastrofi. Olen siis oppinut paljon ohjaajantyöstä ja siitä, kuinka harrastajanäyttelijöitä, etenkin heitä joilla kokemus on vähäistä, kannattaa käsitellä.

Opinnäytetyöni pääteesi *taide on aina poliittista* on mielestäni työssäni oman taidekäsitykseni pohjalta näytetty toteen: Mielestäni teos on taideteos, mikäli tekijä on tehnyt teoksen päämotiivinaan tehdä hyvä ja syvälinen taideteos. Jos tekijä on pyrkinyt hyvään teokseen vain siinä määrin, että tietää sen tuottavan enemmän taloudellista voittoa, ei tällöin kyseessä ole mielestäni enää taideteos. Taiteessa teoksen ja itsensä ilmaisun teoksen muodossa pitää aina olla tekijän päämotiivi. Taiteen tekeminen sinänsä on siis jo poliittista toimintaa, koska yhteiskunnassamme tuotanto keskittyy kaikilla muilla tuotannon aloilla mahdollisimman *myyviin* ei *hyviin* tuotteisiin. Roskaa voidaan tuottaa mielinmäärin, kunhan se vain myy. Tähän taide antaa vastalauseensa ja se antaa mielestäni mallin, jota kaikkien tuotannon alojen tulisi noudattaa. Taiteen tekeminen sinänsä on myöskin vastalause rahan valtaa vastaan. Se on yhteiskunnan totutusta mallista poikkeavaa, yhteiskuntaa muuttavaa ja yhteiskuntakriittistä, eli poliittista toimintaa.

Jos Teemu Mäki käänsi Carl von Clausewitzin teesin ”Sota on politiikan jatkamista muilla keinoin” ympäri seuraavasti: ”Politiikka on sodan jatkamista muilla keinoin”, voisin itse taide ja politiikka pohdintojeni pohjalta leikitellä näillä teeseillä vielä hieman. Jos ajatellaan, että taide on itsenäinen alansa, eikä filosofian tai politiikan alalaji, voidaan ajatella seuraavasti: Taide on filosofian ja politiikan jatkamista muilla keinoin. Taide on siis filosofista pohdintaa, mutta se ei takerru sanojen kahleisiin, vaan jokainen teos puhuu omalla ainutlaatuisella kielellään, joka on kehitetty teoksen sisältöä ja sanomaa varten. Taide pystyy sanomaan kerralla enemmän, sekä vetoamaan muuhunkin meissä, kuin pelkästään rationaaliseen järkeen. Taide vetoaa myös tunteisiin, mutta ei ainoastaan niihin, kuten Leo Tolstoi pohdinnoissaan päätyi ajattelemaan. En myöskään kiellä, etteikö Leo Tolstoi olisi ollut oikeassa ajattellessaan, että kaikki taide on uskonnollista. Jos uskonto tarkoittaa ihmisen maailmankatsomusta ja jos jokainen taideteos ilmentää tekijänsä maailmankatsomusta, niin voin järkevin perustein olla Tolstoin kanssa samaa mieltä myöskin väittämästä, että taide on aina uskonnollista. Kuten kirjoitin maailmankatsomustani käsittelevässä kappaleessa, niin oma ateistinen tapani katsoa maailmaa on uskonto siinä missä esimerkiksi islamin uskokin. En voi todistaa, ettei Allahia ole olemassa, voin vain epäillä ja kysyä, että miksi olisi. Mikäli jokainen maailmankatsomus on uskonto, on taide aina uskonnollista.

Tulevaisuudessa aijon ilmentää omaa uskontoani teoksissani. En tarkoita sitä, että jokaisen ohjaamani näytelmän pitäisi olla ateistinen, vaan sitä että aijon ilmentää maailmankatsomustani ja poliittisia näkemyksiäni niissä jollain tavalla. En kuitenkaan kiellä, ettenkö jossain vaiheessa voisi tilaustyönä ohjata myöskin täydellistä viihdeteosta, tai esiintyä sellaisessa. Vaikka työni saattaa antaa sellaisen kuvan, en kieltäisi viihteen tekemistä jos päätyisin tilanteeseen jossa voisin. Olisi sitäpaitsi tekopyhää väittää, että olen taiteen vankumaton kannattaja ja toisaalta valhe väittää että valitsen taiteen aina viihteen sijaan, jos vain mahdollista. Olen varmasti monesti valinnut esim. videovuokraamossa krapulaisena pyöriessäni huonoja teinikomedioita tai eskapistisia kauhuelokuvia oikeasti sisällöllisesti mielenkiintoisten elokuvien sijaan.

Oma henkilökohtainen valintani taiteen ja viihteen välillä on itseasiassa hyvin pitkälti mielentilastani ja vireystilastani kiinni. Työkseni jokatapauksessa pyrin pääasiassa tekemään sisällöllisesti kiinnostavia ja omaa maailmankatsomustani ilmentäviä teoksia, eli taidetta. Näyttelijäntyötä tehdessäni tahtoisin myöskin esiintyä sisällöllisesti motivoivissa produktioissa, joiden tekemisen koen tärkeäksi. Näyttelijän tekemä taide on nimenomaan hänen roolihenkilönsä ja oma kokemukseni kertoo, että mitä reaalisempaan maailmaan tullaan, sitä haastavampaa on näyttelijäntyö. Naturalistiset roolit ja näyttelemine kameralle ovat haastavuutensa takia näyttelijäntyössä minua eniten kiinnostavat osa-alueet. Kameralle näyteltäessä on tietenkin yksi syy myös narsistisuuteni: voin katsoa itse omaa suoritustani ja myhäillä tyytyväisenä, ja toisaalta kameran avulla suoritukseni näkyy useammalle ihmiselle, kuin teatterissa.

Tulevaisuudessa aijon jatkaa teatterin tekemistä, mutta kiinnostukseni on myös elokuvassa, sillä sitä kautta tavoittaa enemmän ihmisiä. En osaa sanoa liittyykö elokuva-intressini enemmän narsistisuuteen vai tarpeeseen tuoda esille omaa maailmankatsomusta. Jokatapauksessa tulevaisuudessa pyrin pääsemään tilanteeseen, jossa voin tehdä työtä, jonka tekeminen itsessään on minulle tärkeämpää, kuin siitä saatava taloudellinen ansio. Tietenkin aijon työlläni ansaita, mutta se ei saa muodostua työn tekemisen päämotiiviksi.

LÄHTEET

Christiansson, Hans 1971. Esihistoriallinen taide. Teoksessa FOKUS-TAIDE 1. Toimittanut Aune Lindström. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otavan laakapaino.

Mäki, Teemu 2005. Näkyvä pimeys. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Paloheimo, Heikki ja Wiberg, Matti 2004. Poliitiikan perusteet. Vantaa: Dark Oy.

Schildt, Göran 1971. Taideteoksen funktionmuutokset. Teoksessa FOKUS-TAIDE 1. Toimittanut Aune Lindström. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otavan laakapaino.

Tolstoi, Leo 2000. Mitä on taide? Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.